ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI

9

Aiskhülos

Zincire Vurulmuş Prometheus

Eski Yunanca Aslından Çeviren
Furkan Akderin

Mitos Boyut

TİYATRO / OYUN DİZİSİ 353

Bu kitaptaki oyunun
Fikir ve Sanat Eserleri Yasasından
ve yasalardan kaynaklanan tüm hakları
çevirmenine aittir.
Yayınlanan oyunların sahnelenmesi,
oynanması, herhangi bir amaçla
eserlerden yararlanılması ancak
eser sahibinin iznine bağlı olduğundan,
bu eserden yararlanacak
kişi veya kurumlarla, kuruluşların
çevirmenine
başvurmaları zorunludur.

Yayın Hakları:
© Copyright, TEM Yapım Yayıncılık Ltd., 2009

Mitos-Boyut Tiyatro Yayınları
Oyun Dizisi 353
Aiskhülos / Zincire Vurulmuş Prometheus

Basım: Kasım 2014

Baskı: Yeni Güven Matb.-Topkapı-İstanbul; Tel 212. 567 69 20
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Çarşısı, C Blok No. 210

TEM Yapım Yayıncılık Ltd. Şti.
Osmanlı Sok. Osmanlı İşmerkezi 18/12; Taksim - Beyoğlu, 34347 İST.
Tel: 212. 249 87 37-38; Fax: 212. 249 02 18
E.posta: mitosboyut@gmail.com
web: www.mitosboyut.com.tr

Mitos-Boyut® • Oyun Dizisi 353

AİSKHÜLOS

ZİNCİRE VURULMUŞ PROMETHEUS

Türkçesi
Furkan Akderin

Mitos Boyut

İÇİNDEKİLER

Aiskhülos'un Yaşamı, Eserleri / ... 5

Zincire Vurulmuş Prometheus,... 25

Tanrılar Sözlüğü,... 55

Kişi, Yer ve Kavim Adları Sözlüğü,... 57

Kaynakça,... 59

AİSKHÜLOS'un YAŞAMI ve ESERLERİ

1. *Yaşam Öyküsü*

Aiskhülos'un doğum yılı, Marmor Parium (Paros Kroniği)'nin bir verisiyle açıkça saptanmıştır: 525/24. Bu tarih, **Peisistratos**'un parlak egemenliğinin onun ölümüyle son bulmasından üç yıl sonraya geliyor. **Aiskhülos**'un gençliği, 510 yılında Hipias'ın sürülüp (o yıl Aiskhülos 15 yaşındaydı) ardından Kleisthenes tarafından Atina'da demokrasi kurulana dek Peisistratos'un oğulları Hipporkhos ve Hippias yönetiminde geçti.

Onun dönemi, büyük politik kişiliklerin dönemi olmuştu: Kleisthenes, Miltiades, Themistokles, Kimon, Ephialtes, Perikles... **Aiskhülos** 456/55'te öldüğünde, **Perikles** tam beş yıldır Atina politikasının düşünsel başıydı. **Aiskhülos**'un tragedyalarını, tarihsel durumdan giderek doğru değerlendirebilmek için şunu göz önünde bulundurmak gerek: Atika demokrasisinin yozlaşmış hali olan *okhlokrasi*'de (kalabalığın iktidarı'nda) **Aiskhülos** artık hayatta değildi; onun yaşamını daha çok soyluluğun ve seçkinliğin normları belirliyordu.

Tümden kişisel olan nitelikleri açısından **Aiskhülos**, Eleusis site devletindeki eski bir soylu aileden gelmedir; döneminin şairleri Pindaros, Simonides, Khoirilos, **Sofokles**'le ilişkideydi, Siraküzalı 1. Hieron ile de ilişkisi vardı; Hieron onu en az iki kez Sicilya'daki sarayında ağırlamıştı; ilki 476/75'te Aitne kentinin kuruluşu vesilesiyleydi; gecikmiş şenlik oyununu yazması istendi. İkincisi tahminen yetmişli yılların sonunda olmuştur; Hieron, **Aiskhülos**'un 472'de Atina'da ilk oynanışı yapılmış olan *Persler*'ini Siraküza'da yineletmişti.

Aiskhülos'un yaşamındaki bu son olay, aynı zamanda yazarın o dönemdeki tüm Yunan politikalarıyla sıkı ilişkide

olduğunu gösteriyor. **Aiskhülos** salt yazar değildi, döneminin etkin politik düşünürlerindendi. Yunanlılığın doğu ve batıda anıtsal bir ulusal gösterimi olan *Persler* tragedyası bunun kanıtıdır; bu oyun, **Aiskhülos**'un kent kuruluşu gibi olan böylesi ulusal politik olaylarda şenlik yazarı olarak nasıl angaje olduğunu gösterir, ama aynı zamanda tüm bize ulaşmış öteki tragedyaları da bir bir aynı angajmanı gösterirler. Eser, yaşamla en sıkı ilişki içindedir: **Aiskhülos**, Yunanlıların 5. yy. başındaki büyük direnişlerini ya cephede yaşamış –gerek 490 Marathon Savaşına, gerekse 480 Salamis Savaşına bizzat katılmıştı– ya da uzaktan gözlemlemişti: Sicilya ile ilişkileri, Sicilya Yunanlılarının da (Siraküzalı Gelon komutasında) Himera'da Kartacalılar'a karşı 480'de kazandıkları büyük zaferle birlekteliklerinin bilincine vardıkları döneme denk gelir.

Sahne yazarı olarak **Aiskhülos**'un yolu parlak zaferlerle doluydu. 499/98'de oyun eylemine başladı. Gerçi ilk zaferini ancak on beş yıl sonra 484'te kazandı (oysa **Sofokles**, ilk oyunundan iki yıl sonra birincilik ödülünü almıştı), ama ardından 12 kez daha kazandı, 484-455 yılları arasındaki otuz yıl içinde toplam on üç zaferi vardır, yani hemen her iki yılda bir birinci olmuştur.

Buna, Sicilya'daki Aitne kentinin kuruluşu vesilesiyle yapılan şenlik (o kent günümüzde "Etna" adıyla anılır) ve *Aitnaiai* (*Aitne'li Kadınlar*) ile *Persler*'in Siraküza'da belgeli yeniden oynanışını da eklemek gerek. Böylece **Aiskhülos**, Yunanistan'da 5. yüzyılın ilk yarısının açıkça en önde gelen yazarıydı.

Ölümünün ardından ona gösterilen onurlandırmalar bunun kanıtıdır. 456/55'te Sicilya Gela'da, yani bir başka, belki üçüncü Sicilya gezisinde, ölünce bir halk kararı alındı: Bu karara göre, **Aiskhülos**'un oyunlarının, ama yalnızca **Aiskhülos**'unkilerin, yeniden oynanmasına (kuşkusuz ya-

rışma dışı) izin veriliyor ve **Aiskhülos**'un bir oyununu sahnelemek isteyen kişiye Koro'yu devlet sağlıyordu. Bu kararın kaç kez kullanıldığı bilinmiyor; böyle bir karar da yazara verilen değeri göstermektedir. Bunun yanında, **Aiskhülos**'un tragedyalarından genç yazarlarca yapılan uyarlamalar da vardır. Orijinal metinlerin veya uyarlamalarının sık sık topluca yeniden oynandığı savı inandırıcı geliyor; çünkü **Euripides**'in sonraki tragedyaları olsun, **Aristofanes**'in komedyaları olsun, **Aiskhülos**'un çok iyi bilindiğini göstermekte ve bunlar kuşkusuz seyircinin de anlaması için yapıldığından ve 5. yy. Atina'sında kitap alışverişi henüz çok zayıf bir başlangıç halinde bulunduğundan, Atinalı tiyatro seyircisi, yüzyılın **Aiskhülos**'un çoktan ölmüş bulunduğu ikinci yarısında da hâlâ **Aiskhülos** tragedyalarını sık sık tiyatroda izleme fırsatını bulmuş olmalı. Bütün bunlar yazara karşı duyulan büyük saygı ve sevgiyi gösterir.

2. *Eserlerinin Bize Ulaşma Süreci*

Yukarda belirtildiği gibi, **Aiskhülos**, ölümünden sonra da kısmen uyarlamalar halinde oynandı. Bu arada oyuncular ve uyarlamacılar, başka yazarlarda da yaptıkları gibi, metinlerde değişiklikler yaptılar. Yazarın kontrolundan geçmiş bir metin kopyası bulunmadığından –herkes kendisi için istediği sayıda kopya yazabilirdi, telif hakkı kuşkusuz henüz yoktu– orijinal metnin büyük bir yozlaştırılma tehlikesinde olduğu tasavvur edilebilir. Bu tehlike kısa sürede fark edildi. 4. yüzyılın 30'lu yıllarında Lükurgos, o dönemde henüz dolaşımda olan **Aiskhülos**, **Sofokles** ve **Euripides**'in tragedyalarından birer devlet kopyası çıkarttırdı. Sonradan İskenderiye'ye varan bu kopyadaki metinlerin ucu çok geride İskenderiyeli filologlara dayanır. **Aiskhülos**'un edisyonunu ve yorumunu, 3. yüzyılda İskenderiye'de Bizanslı **Aristofanes** yaptı. Bugün bile kimi **Aiskhülos** elyazmalarında önü-

müze gelen oyun adları kataloğu, herhalde ondan kalmadır. Bu katalog 73 oyun içeriyor. Başka kaynaklar başka sayılar verdiği için, örneğin *Suda* 90 olarak veriyor.

Bizanslı **Aristofanes** oyunları alfabetik sıraya göre düzenlemiş görünüyor. Bütün izleyen kopyalar, yani bizimkiler de, onun bu alfabetik düzenlemesinden gelmedir. Ancak, sonraki yüzyıllarda kopyalamaları süren oyunların sayısında yoğun tahribat oldu: Bizim elyazmalarımız içinde yalnızca yedi tane **Aiskhülos** tragedyası bulunuyor. Uzun süre, bu yediliyi MS. 2. yüzyıldan bir okul hocasına borçlu olduğumuza inanıldı. Ama son on yıllar içinde bu yedi oyundan başka oyunların fragmanlarını içeren ve üstelik 2. yüzyıldan sonraya ait olan öyle çok papirüs bulundu ki, bugün, bu yedi rakamına ne zaman gelindiğini bilmediğimizi söylemek zorundayız. Ayrıca, hiç değilse bu yedi **Aiskhülos** tragedyasının nasıl olup da günümüze kalabildiği de kesinleşememiştir. Ancak Bizans İmparatorluğunda en azından bu 7 oyunun birbirinden farklı birçok kopyasının biliniyor olması gerektiği kabul edilebilir. Çünkü bizim elimizde bulunan en eski metin, 1000 yılında Bizans'ta yazılmış ve 1453'te Floransa'ya gelmiş olandır [(Florentinus) Mediceus (Laurentianus)]. İşte elimizdeki bu en eski Bizans kaynaklı **Aiskhülos** metni, çok sayıda metin varyantlarını ve açıklamalarını içeriyor, bunlar esas kopya işleminden sonra bir düzeltmen tarafından satır üstlerine ve kenara yazılmış. Demek ki düzeltmen, yeni kopyayı düzenlerken, önünde çok sayıda metin yazımları bulunuyordu. Bunların salt açıklama yazıları mı, yoksa belki de antik dönemin kapanışından 1000 yıllarına dek gelebilen başka metin yazımları mı olduğu, uzun süre tartışıldı. Şimdiye kadarki en son **Aiskhülos** yayıncısı M.L.West, 1990'da yayınlanan baskıda da emin olarak yineliyor ki, elimizde bulunan tüm **Aiskhülos** elyazmaları (100'ün üstünde), yani Medici elyazması da, 9. yüzyılda,

ya da 10. yüzyıl başında Bizans'ta yazılmış bulunan tek bir yazımdan kaynaklanmaktadır (West 1990, XVII). Bu ise, **Lesky**'nin (1972,74) savunduğu tezin yeniden doğrulanması demektir: Bizans'ta 9. yüzyılda yazının değişiminde (büyük harf yazının terk edilerek, yerine daha çabuk yazılan ve harfleri birbirine bağlı küçük harf italik elyazısının geçmesinde), kitaplık görevlileri, her bir yazarın (birbirinden ancak kimi ayrıntılarda fark gösteren) çok sayıda eserinin hepsini yeni yazıya çevirme lüksüne sahip olmadıklarından, en önemli varyantları ekonomik tarzda içeren tek bir yazım düzenlemişlerdi. Öyleyse bu tek küçük harf elyazmasından, yazanların kendince karar verdikleri çok sayıda kopya alınmıştı. Bu soruna ilişkin son sözü söylemek de güçtür elbette.

3. *Fragmanlar Üstüne*

Gerçi yukarıda belirttiğimiz gibi **Aiskhülos**'tan ancak 7 oyunun tam metni var elimizde, ama 80 kadar da oyun adı biliyoruz. **Aiskhülos**'a, gördüğümüz gibi, tragedya yazarı olarak olağanüstü değer verildiği ve ölümünde sonra da sık sık sahnelendiği için (ve 405 yılında bile, yani ölümünden 50 yıl sonra, Atinalı bir komedya yazarı olan Aristofanes'in *Kurbağalar* adlı edebiyat komedyasında, tiyatro tanrısı Dionüsos, Hades'ten arada bir yeryüzüne dönebilmek üzere Attika'nın en büyük üç tragedya yazarı içinde en iyisi olarak –Koro'nun da heyecanlı onaylamaları arasında– Aiskhülos'u seçtiği için), doğaldır ki sonra gelen Yunan (ve Latin) yazarlarca bir *klasik* olarak ondan (oyun adı verilerek veya verilmeyerek) sözcüğü sözcüğüne veya mealen sık sık alıntılar yapılmıştır.

Elde bulunan 7 oyun dışındaki oyunlardan yapılan alıntılar –papirüslerde kalan tüm oyun metni kalıntıları (özellikle tetralogyaların üçüncüleri olan satir oyunlarından kalanlar) ile birlikte– araştırmacılarca özenle derlenmiştir. Bu

fragmanlarda çoğunlukla az sayıda bağlantılı dizeler (daha çok tek dize, dize parçaları, hatta düpedüz tek bir sözcük) de bulunsa, bunlar, salt **Aiskhülos**'un aksiyon yapılandırmasını yeniden kurabilmek için değil, **Aiskhülos**'un yazarlık sanatının en değişik açılarına ilişkin ve esasta bu türün gelişimine ilişkin bilgilerimizi tamamlamak için de olağanüstü değerdedir.

ZİNCİRE VURULMUŞ PROMETHEUS

Bize ulaşan *Prometheus*'un gerçekten **Aiskhülos**'un olup olmadığı, öteden beri kesinlenmiş değildir. Birkaç değinme ile yetinelim: *Prometheus*'un asla **Aiskhülos**'un eseri olamayacağı savı ilk kez 1929'da Tübingen'de Grek uzmanı olan ve antik dönem bilimlerinden bir elkitabı olarak *Yunan Edebiyat Tarihi*'ni yazmış bulunan **Wilhelm Schmidt** tarafından ortaya getirilmiştir (*Zincire Vurulmuş Prometheus Üstüne Araştırmalar,* Tübinger Beiträge 9).

1934'teki *Edebiyat Tarihi*'nde (2. ciltte) "Aiskhülos" maddesinde kararlılıkla şöyle yazıyordu:

"*Prometheus,* **Aiskhülos** tarafından yazılmadığı gibi o hayattayken yazılmış da değildir" (S.193).

Aynı tarih kitabının 3. cildinin 281-308. sayfalarda da **W. Schmidt**, *Prometheus*'u, bir sofist tarafından **Aiskhülos** taklit edilerek yazılmış ve sonradan İskenderiyeliler'ce yanlışlıkla **Aiskhülos**'un eserleri arasına konmuş bir okuma dramı olarak saptıyordu. Pek çok yazar o dönemde bunu, devrimci görüşlerde her zaman olduğu gibi, sapkın bir saçmalık olarak almış ve **Schmidt** ile alay etmişti. Ama konuya ciddiyetle ve zahmet vererek yaklaşan herkes, durumu hiç de öyle basit bulmayacaktır. Bu soruna ilişkin son büyük kitaplardan biri **Mark Griffit**'e ait: *The Authenticity of the Prometheus Bound* (Cambridge 1977). Deneyimli Grek uzmanı **Gerhard Müller**, 1979'da bu esere yönelik yazısında, kitabı oku-

duktan sonra kuşkusunun daha da arttığını gizlemiyor. **Müller** değerlendirmesini şu sözlerle bitirmiş: "Yoğun bir çalışmaya dayalı bu sevimli kitap, en azından bir sorunun varlığına, o soruna tümden kapalı olanları da ikna edebilir".

Bu uyarı, aşağıdaki satırlarda hiç unutulmamalı. Gerçi araştırma, **Griffith**'in kitabından bu yana son 15 yıl içinde oyunun **Aiskhülos**'a ait olmadığını kanıtlayamamıştır (bkz. Bees [doktr. Würzburg 1992] 1993), ama kimi belirtiler dikkati daha yakına çekmektedir. Hafif bir kuşku iğnesi hep korunmalıdır: *Prometheus*'un, bize ulaşan metniyle, tamamı **Aiskhülos**'un elinden çıkma mıdır, değil midir, bu konuda henüz net bir karara varılamamıştır!

Önce içerik ve yapıya girelim: Oyun, böylece hemen hemen *Yakarıcılar*'ın uzunluğundadır. Ayrıca en az aşağıdaki iki noktada daha *Yakarıcılar*'la benzerlik gösteriyor:

1. *Yakarıcılar* gibi *Prometheus Desmotes* de (*desmotes*='zincire vurulmuş') bir saray önünde değil bir deniz sahilinde, burada Karadeniz sahilinde İskit ülkesinde geçer.

2. *Yakarıcılar*'a benzer biçimde *Prometheus*'ta da dış dramatik pek yokken güçlü bir i ç d r a m a t i k i ş l e y i ş vardır.

İki benzerlikten başka bir üçüncü benzerliğin daha bulunduğu ileri sürülmektedir. O da şudur: *Yakarıcılar*'da olduğu gibi *Prometheus*'ta da aksiyonun gidişi d u r u k'tur; öyle ki, başoyuncu aslında hiçbir gerçek harekette bulunmaz (zincire vurulma ile simgelenmiştir bu), oyun boyunca aynı yerinde kalır; oyunun öteki oyuncuları, bir deyişle onu "ziyaret" ederler.

Oyunun en iyi bölümlemesi bu "ziyaretler"e dayanarak yapılabiliyor. Buna göre altı bölüm söz konusudur:

1. Serim	Prometheus, Kratos ile Bia'nın zoruyla Hefaistos tarafından kayalığa zincirlenir.

2. I. ziyaret	Okeanos'un Kızları (=Koro), Prometheus'u ziyaret eder ve ona yönelik acıma duygularını iletir, teselli için onun yanında kalırlar.
3. II. ziyaret	Kızların babası Okeanos, Prometheus'un yanına gelir. Affetmesi için Zeus'a başvurabileceğini söyler. Prometheus bu iyi niyetli amcayı geri gönderir.
4.	Prometheus, Koro ile söyleşir. İnsanlara yaptığı iyiliği sayıp döker: Kültür tarihi.
5. III. ziyaret	İo, geçerken Prometheus'a rastlar, ondan başına gelecekleri öğrenir. Prometheus, Zeus'a ilişkin ve kendisinin bildiği bir gizi açığa çıkarmaya yaklaşır.
6. IV. ziyaret	Hermes, Prometheus'a gelir. Prometheus, gizini söylemez. Gök gürültüsü ve yıldırımlarla yeraltına göçer.

Görüldüğü gibi aksiyon duruktur. Esasta hiçbir şey olmaz. Ama bu izlenim salt d ı ş s a l olarak geçerlidir. Yoksa aslında oyun boyu pekâlâ bir şeyler olmaktadır. **Aiskhülos**, **Hesiodos**'un konstelasyonunu basitleştirmiştir. Önemli bir noktada **Hesiodos**'a karşı değişiklik yapmıştır: Onun gibi Zeus'ta da akıl bulunduğunu ileri sürmez. Konstelasyonu kutuplaştırmıştır daha çok: Zeus, i k t i d a r ı n kişileştirilmesi, Prometheus ise a k l ı n kişileştirilmesidir. Böyle olunca oyunda olaylar başlar:

Aklın, zihnin, fantazinin temsilcisi Prometheus, ateşi Zeus'tan alıp insanlara verme eyleminden dolayı, Olimpos'un yeni efendisi olan iktidar gücünün temsilcisi Zeus tara-

fından vahşice cezalandırılır. Görünüşe göre akıl, iktidarın altındadır.

Oysa sonda Zeus, zincire vurulmuş Prometheus'a Hermes'i göndererek, bildiği "giz"i söylemesini talep eder. Yani: Akıl olmaksızın iktidar gücü işlemiyor. Güç, akıl talep ediyor. Başlangıç ile son arasında bir süreç yürümüştür. Başlangıçta tartışmasız olan iktidar gücü, sonda tartışmalı ve soru işaretli hale gelmiştir. Zeus egemendir; Kratos ve Bia, yani iktidar gücünün birbirini bütünleyen iki yanı onun elinde bulunmaktadır: Fiziksel üstünlük ve şiddet.

Ama bu gücün uygulanış sürecinde, gücün tek başına yeterince güçlü olmadığı ortaya çıkmıştır. Salt gücün yenemeyeceği bir rakibi vardır ki bu, kurbanı Prometheus'ta var olan akıldır. Bu potansiyel rakibi kendi içine alamadığı sürece, yani demektir ki, 'İktidar', akıl ile bağlaşıklığa girmediği sürece, tehlikededir.

Oyunda bu düşünce şöyle açılmış: Prometheus'un bildiği bir giz var. Bu gizin tam ne olduğunu oyun boyunca öğrenemiyoruz. Bunun mitos'la koşullu olduğu söylenmiştir: Prometheus bu gizi açıklayıp netleştirip tam ortaya getirse, cezadan kurtulmak için elindeki son kozu –böyle denmek isteniyor– yitirmiş olacaktı.

Ama bu açıklama çok yetersiz. Bu giz, böyle bir aklın; çok genel olarak akıl ilkesinin (oyunumuzda Prometheus figüründe kişiselleştirilmiş olarak) böyle bir akıl ilkesinin, iktidar ilkesine yönelik hep gizemli olan bir tehdidi gösterdiğinin söylenmesi gerektiği için adı konmamış bir gizdir. Prometheus da mitosta bu nedenle bir tanrıdır ya... bir insan değildir örneğin. Bir tanrı olan Prometheus'ta biçimlenmiş aklın ilkesi, yok edilemezdir. Zincire vurulabilir, göçertilebilir; ama yok edilemez. Ve yok edilemez olduğu için, akıl yok edilemediği için, iktidar gücünün karşısına çıkabilen tek varlık olduğu içindir ki akıl, kişileştirilmiş giz oluyor. Giz'li

şeyler ise, iktidar gücü için tehlikedir. Güç, eğer ayakta kalmak istiyorsa mutlaka giz'e karşı kendini güvenceye almak zorundadır. Oyunun sonunda Zeus, yani güç, bir kez daha şiddete başvurur. Ama seyirci, bu şiddetin hiçbir şey doğurmayacağını bilir. Prometheus bunu çok açık seçik olarak söylemiştir; duyan herkes (kendi yazdığı *Prometheus* ile **Goethe** bunların en duyarlısıdır yalnızca) aynı duygulara ortak olur:

> Biliyordum bana bu bildiriyi getireceğini,
> İleri geri konuşup kafamı şişireceğini.
> Ama utanılacak bir şey yoktur
> Düşmanın düşmanından kötülük görmesinde.
> Varsın saldırsın üstüme çatal dilli alev,
> Yarılsın gökler yıldırımla,
> Azgın yeller sarsın dört bir yanı,
> Dünyayı kökünden koparsın solukları,
> Denizler uğultulu dalgalarıyla
> Silip süpürsün yıldız yollarını göklerde!
> Atsın sonunda beni karanlık Tartaros'a,
> Girdapların amansız anaforlarına!
> Ne yaparsa yapsın öldüremez beni.

Gerçi oyunun sonunda Prometheus, gök gürültüleri ve şimşekler içinde göçecektir, ama seyirci biliyor ki bu durum, çatışmanın sonu olmayacaktır. Akıl öldürülmüş olmayacak; Zeus'un her şeye karşın sonunda ona ihtiyacı olacak. Eğer Zeus'un egemenliğinin sürmesi gerekiyorsa, Zeus da Prometheus'la uzlaşmak zorunda kalacaktır. Oyunda bu da, mitolojik düzlemde bir yerde açıkça vurgulanmıştır:

> PROMETHEUS
> Nasıl biri olduğunu biliyorum. Yasaları keyfince yorumladığından da haberdarım. Ancak biraz önce anlattıklarım keyfini kaçıracaktır. Bak o zaman nasıl da değişecek. O

zaman öfkesi geçecek ve benimle dost olmaya çalışacak. Kurtulmak istemesi bana olan öfkesinin önüne geçecek.

Prometheus'un burada sözünü ettiği "dost olmak" (*filoteivn*), Zeus'un, egemenliğinin tam olması için ihtiyaç duyacağı dostluk olacaktır. Üstelik, sürebilmesi için o egemenlik tam olmak zorundadır. Öyleyse iktidar gücü ile akıl –Zeus ile Prometheus– uzlaşacaklardır, seyirci oyunun sonunda bunu biliyor.

Böylece aynı zamanda bir biçim sorusu da yanıtlanmış olmakta. **Wilhelm Schmidt**, *Prometheus*'un hakiki olmadığını (yani, **Aiskhülos**'un olmadığını) açıklamakla kalmıyor, tek bir drama olduğunu da öne sürüyor. Bu sav, *Prometheus*'un herhangi bir devamına ihtiyaç olmadığı anlamına da gelir. Oysa bu olanaksız görünüyor. Bize ulaşan oyun metninde geliştirilmiş, burada özetlenmeye çalışılan güç ve akıl sorunsalı, bu oyunda belli ki ucu açık bir sorunsal olarak duruyor, yani oyun sonunda bir sorun çözümü bulunmuyor. Ama yazar, aynı zamanda sorunsalı öyle koymuş ki, ucu açık oluşun önünde ona göre bir çözümün varlığını sezdirmekle kalmayıp, o çözümün hangi yönde olması gerektiğini de belirtmiş.

Oyunun bitiminde seyirci buna uygun bir sonuç bekler. Bu oyunda olan neydi peki? Tüm dünyaların hâkimi Zeus, eksikli kalmıştı. Dünyanın Tiran'ı olarak aynı anda kendini hem kanıtlamış, hem de izole etmişti. Tam da kendini bütünlemek için muhtaç olduğu şeyi, aklı, düşünceyi, itmişti. Böyle kalabilir mi bu?

Zeus bu, Yunanlılar için kozmoz demek. Seyirci, eksikli bir Zeus tasarımıyla, yani eksikli bir kozmoz tasarımıyla tiyatrodan çıkıp gidebilir miydi? Yunan yaşam görüşüne aykırı olurdu bu. **Wilhelm Schmidt** gibi biz de, *Prometheus*'u ateist bir sofistin yazmış olduğunu kabul etsek bile: Bütünlenmemiş bir dünya düzeni, uyumlu olmayan bir kozmoz, Yunan düşüncesine uymaz. Hele ki eserlerinin düşünülebi-

lir tüm biçimlerinde uyumu, yaratılarının ağırlık merkezine yerleştirmiş bir oyun yazarının düşüncesine hiç mi hiç uymaz. Özellikle de tanrı ile insan arasındaki uyumun arızalanması, yani mutlak norm ile ona yeteneksizlik (*hamartia*) ya da inat (*hübris*) yüzünden uyulmaması, asla söz konusu olamazdı.

Burada *Zincire Vurulmuş Prometheus*'ta, daha norm'un kendisi de mutlak değil. Norm'u temsil etmesi gereken Zeus, kendi bütünlüğünde henüz eksikler varken, norm'u hiç temsil edemez.

Bu böylece kalmış olamaz. Öyleyse *Zincire Vurulmuş Prometheus*'un bir devamı olmalı. Oyunun devamında sorunun çözümüne varılmış olmalı. Sorunun çözümü de, **Aiskhülos**'un *Oresteia*'sında, *Tebai*'sinde ve *Danaos -Kızları*'nda gördüğümüz gibi ancak şöyle olabilirdi:

Tüm o trilogyalarda, düzensizlikten gidilip düzene, gedikten gidilip bütünlüğe varılıyordu. Burada da öyle olmuş olmalı. Demek ki bilgisi bize ulaşan iki oyun adı, *Prometheus Lyómenos* (*Çözülmüş Prometheus*) ile *Prometheus Pürforos* (*Ateş Getiren Prometheus*), büyük bir olasılıkla bir *trilogya*'nın, *Prometheus Desmotes*'ten (*Zincire Vurulmuş Prometheus*) sonra gelen iki oyunuydu.

Prometheus Lüomenos'ta, adından da anlaşılacağı üzre (lüomenos=çözülmüş) Prometheus'un çözülmesi oluyordu. Yani demek ki Prometheus, bu oyunda başlangıçta Hefaistos'un onu kayaya çaktığı zincirlerinden kurtuluyor olmalı. Bunu kimin yaptığını mitos'tan biliyoruz: Herakles. Ama Herakles'in çözmesinden önce Prometheus korkunç cezayı (kartal onun karaciğerini yiyor) çekmiş olmalı. Bu demektir ki: Oyunun sonunda Zeus, isyancıyı Tartaros'a indirmişti. İkinci oyunda yeniden kayalara zincirlenmiş olmalı ki Herakles onu çözsün. Öyleyse herhalde Zeus, trilogyanın ilk iki oyunu arasında Prometheus'u yeniden yukarı çıkarmıştı

ve bunun oluşunu da Prometheus kendisi ikinci oyunda anlatıyordu. Prometheus'un yukarı çıkarılması, muhtemelen Zeus'un, uzlaşmaya geçiş hazırlayan kapsamlı bir af eyleminin bölümüydü: Yani daha önceki tanrıların bir grubunun Tartaros'tan kurtarılmasının bir bölümü. Bunu **Hesiodos**'un *Theogonia*'sında okumak mümkün ve Prometheus'un kurtuluşunda da Aiskhülos'un, **Hesiodos**'un aktardığı mitos'tan ayrılması için hiçbir neden yoktur.

Bu arada, o af eylemi henüz bir çözüm değildi. Zeus ile Prometheus arasında bir uzlaşmaya herhalde trilogyanın üçüncü oyununda varılıyor olmalı. Bir defa bu oyundan bize ulaşan fragmanlar var, o fragmanlardan, bu oyunda Attika'nın "Prometheia" şenliğinin yaratılmasının bulunduğu fark ediliyor. *Prometheia*'nın oynandığı zamana denk geliyor bu: Attika'nın eski ateş tanrısı Prometheus'un meşale alaylarıyla kutlandığı çok eski bir Attika şenliği. Meşaleler, Akademi bölgesindeki tanrı Prometheus sunağında ateşlenir ve tanrının saf ateşi, olabildiğince hızla kentteki ateş yerlerine ulaştırılırdı. Böylece ateşin ilk getirilişi simgesel olarak yineleniyordu. Böyle bir oyun için, Prometheia'dan bize ulaşan üçüncü oyun adı olan *Prometheus Pürforos* (*Ateş Getiren Prometheus*) adı, tam uygun düşmektedir.

Prometheus'un, kendisini trilogyanın birinci oyununda korkunç cezalara çarptırtan eylemi böylece üçüncü oyunda Zeus tarafından tanınıp kabul edilmiş oluyor. Yani, güç ile akıl arasında ve tanrılar ile insanlar arasında dengelenme, uzlaşma ve bunun işareti olarak bir kurumun yaratılması. Bunlar tam olarak **Aiskhülos** tarzıydı. Gördüğümüz gibi *Danaos-Kızları* trilogyası da (evliliğin kurumlaşması), *Oresteia* trilogyası da

(adaletin kurumlaşması [*Areopagos*]) böyle gidip böyle bitiyordu. Ne var ki, "Prometheus" konulu trilogya tüm bunları da aşıp geçiyor: Burada anlatılan, kısmi normların kurumlaşması değil, norm'un düpedüz kendisinin yerleşmesidir.

Başlangıçta, insanların ona uyarak yaşamaları, yaşamlarını ona göre düzenlemeleri gereken norm henüz kendini tam bulmuş değildi. Norm olması gereken Zeus, kendisi henüz "normal" değildi. Henüz genç bir eylem ve güç tanrısıydı, onda ağırlık henüz fiziksel şiddetteydi; demek ki daha kendisinde denge yoktu, t e k y a n l ı ' ydı, parçaları arasında Yunanlıların *harmonía* (armoni, uyum) dedikleri dengelilik ve tartımlılık yoktu. Eğer öyle kalsaydı, temel norm meydana gelmezdi; yani bugün insanların uyum içinde yaşamalarına olanak veren tüm ayrıntı normların türevi olduğu bir esas norm ortaya çıkmazdı. Bu kendi başına norm'un ortaya çıkabilmesi için, tüm kozmozda en eski yasaya göre birincil olan fizik güç, aklın gücü ile birleşmeliydi.

Prometheus trilogyası, bunun oluşum yolunu, mitos eğretilemesi içinde çizmektedir: *Prometheus Desmotes*'in başında, her direnişi, hem de tam akılsal-zihinsel direnişi, kaba kuvvetle ezen bir Tiran olarak Zeus vardır: Vahşi giriş sahnesindeki beyinsiz maşaları *Bia* (zor) ile *Kratos*'u (güç) bunun için kullanır. Demirci Tanrı Hefaistos, Prometheus'u kayalara zincirleyecek, Zeus'un buyruğu budur. Oysa Hefaistos, akrabası için acı duymaktadır. Bunun üzerine **Aiskhülos**, Avrupa sahnesinde iktidar fikrinin ilk dehşet verici kişileşmesi olan Kratos'un ağzından iktidara özgü şu pür-ideolojiyi söyletir:

> KRATOS O halde zincirlesene şunu, Zeus seni oyalanırken görmesin.

HEPHAISTOS Gören kişi, zincirlerin de elimde olduğunu görsün.

KRATOS Haydi şu halkayı koluna geçir, sonra da tüm gücünle çekicini vurarak kayaya çivile.

HEPHAISTOS Evet bitireyim şu işi.

KRATOS Daha güçlü vur ki, gevşek kalmasın. Hem gevşek olursa belki çözebilir.

HEPHAISTOS Bir kolunu bağladım işte, artık ne yapsa çözemez.

KRATOS Sırada diğer kol var. Onu da bağla ki Zeus'un kurnazlığı karşısında ne kadar aptal bir adam olduğunu anlasın.

HEPHAISTOS Sadece Zeus yaptığım işte bir eksiklik olduğunu söyleyebilir.

KRATOS Haydi devam et. Şimdi de çelik çemberin dişlilerini göğsüne bastır.

HEPHAISTOS Ahh Prometheus! Bilsen ne kadar üzülüyorum yaşadıklarına.

KRATOS Zeus'un düşmanlarına hâlâ acıyor musun? Bence tereddüt etme, yoksa günün birinde kendine acımak zorunda kalırsın.

HEPHAISTOS Al işte! Göz dayanır mı böylesi bir duruma?

KRATOS Tek gördüğüm şey hak ettiği şeyi yaşaması. Sırada tunç kuşağı beline sarmak var.

HEPHAISTOS Saracağım ama emir vermen gerekmez.

KRATOS İster emrederim, istersem bağırırım. Şimdi aşağıya geçip zorla ayaklarını bağla.

HEPHAISTOS Zorlamama gerek kalmadan onu da hallettim.

KRATOS Şimdi tüm gücünle halkaları içine sapla. Yaptıklarını denetleyecek olanın hiç şakası yok.

HEPHAITOS Sözlerin en az suratın kadar çirkin.

KRATOS İstediğin kadar yumuşak yürekli ol, ama bırak ben sertliğimle, dayanıklılığımla kalayım.

HEPHAISTOS Haydi gidelim, her tarafını bağladık.

KRATOS Şimdi istediğini yap. Tanrıların haklarını alıp, ölümlülere ver, bakalım ölümlüler sana ne kadar yardımcı olacaklar? Tanrılar Prometheus adını vermişler sana. İsminin anlamı "düğümleri çözen" demek. Ama yanlış bu. Bakalım ne kadar çözebileceksin bu düğümü?

İktidarın sesi böyle çınlıyor işte; en eski zamandan bugüne dek. Kratos, Zeus'un maşasıdır, Zeus onun vasıtasıyla konuşur. *Prometheia*'nın başlangıcındaki Zeus budur işte: Aklı alt ettiğine memnun, şiddet uygulayan bir tiran'dır; bu yaptıklarının nedeni ise, aklın kaçınılmaz gereğini henüz fark etmemiş olmasıdır.

Trilogyanın sonunda Zeus bunu fark etmiş olacaktır. Yani: Bu trilogyada, Zeus'un bile nasıl dünyanın başlangıcında bir kez "öğrenmek" zorunda kaldığı gösteriliyor; nasıl onun bile, bir *hübris*'e (bir 'sınır aşan cüret'e) girişerek Prometheus'u –yani aklı– ittiğini ve böylece, bizzat Zeus'un kendisinin norm ve harmoni olabilmesi için kendisine kaçınılmaz biçimde gerekli olan şeyi bilmeksizin aşağıladığını fark ettiği gösteriliyor. Bu, bir anlamda en eski öğrenme süreci'ydi. Böylece, yani en üst tanrının öğrenme'sinden, fark etme'sinden, insanlar için fark etme ve öğrenme olanağı ve görevi gelişmiştir. İşte bu, Zeus'la özdeş olan norm'u kavrayıp ona itaat etmeleri, onu gerçekleştirmeleri demek oluyordu.

Prometheus trilogyası'nı böyle gördüğümüz takdirde, **Aiskhülos**'un tüm tragedyalarında saptadığımız *polis* (site) ilişkisinin bu oyunda da var olup olmadığı sorusunu yanıtlamak artık bu yolla hiç de zor olmayacaktır. Akıl ile gücün bu en eski kaynaşması nerede meydana geldi? Yüzyıl ortasının Atina'sında. Yani, bir yandan Persler'i yenip Attika De-

niz Birliği büyük *imperyumu*'nu kurmuş, öbür yandan dünyaya ardı ardına kültür kazanımları sağlamış ve sağlamakta olan ve o yıllarda gerçekten de –Thküdides'in tarih eserinde **Perikles**'in MÖ 430 yılında dile getirdiği gibi, t ü m Y u n a n i s t a n ' ı n e ğ i t i m m e r k e z i düzeyine gelmiş bir kentte. Yunanistan'da akıl ile gücün daha tam biçimde kaynaştığı ve kaynaşmakta olduğu başka neresi vardı ki?

Prometheia trilogyası, **Aiskhülos**'un, anavatanı Atina'ya bıraktığı en büyük miras olarak görünüyor.

Atina tiyatrosunda, en üst tanrı Zeus ile en büyük insan dostu Prometheus karşı karşıya geliyordu. Başlangıçta, her iki figür, tüm dünyayı ikiye ayıran çelişik iki ilkenin kişileşmişidir; biri, Olimpos'ta, düşünülebilecek güçlerin hepsini elinde bulunduruyor, öteki, Kafkas'ın ıssızlığında, tüm dışsal gücü elinden alınmış, kımıldayamaz olmuş, zincire vurulmuş, işkence edilen konumdadır. Ama trilogyanın gidişi içinde, zincire vurulmuş aklın, *Prometheus Desomtes*'in, yine de nasıl bir güç olduğu ve fiziksel şiddetin, akıl gücü olmaksızın nasıl bir hiç olduğu gösterilir.

Trilogyanın sonunda Zeus bunu kavramıştır. Prometheus'la uzlaşarak akıl gücünü kendi içine alır. Şimdi Zeus tamdır. Norm tamamlanmıştır. Akıl ile gücün bu birleşimini anımsamayı, kendi kurumu olan Prometheia yoluyla yaşamda tutan kent ise Atina'dır. Bu fikrin **Aiskhülos**'a ait olmadığına inanmak zor. Oysa burada olduğu gibi **Aiskhülos**'un tragedya yaratışındaki vurguların bütününden giderek *Zincire Vurulmuş Prometheus*'un site ilişkisi sorusunu koyduğumuzda, oyunun gerçekten **Aiskhülos**'a ait olması olasılığı epeyce artmaktadır.

*

Toparlayıcı bir **Aiskhülos** değerlendirmesine geldik. **Aiskhülos,** sahne eserlerinde site içindeki çağdaşlarının sorunlarını işlemiştir. Bunu dolaysız değil, d o l a y l ı yoldan

yapmıştır: Mitos'un yansıtılması yoluyla. Sorun işleyişleri de, sorun çözüşleri de "olumlu"dur. Bu demektir ki, **Aiskhülos**, karamsar bir eleştirici ve yıkıcı değil, anavatanı olan Atina sitesine karşı iyimser bir dost ve önericidir. Onun iyimserliğinin kategorileri ve dayanakları şöyledir:

1. İnsan varlığının anlamlılığına olan koşulsuz inancı ve bu inancın,

2. Zeus'ta cisimleşmiş olarak gördüğü bir düzenleyici ve anlamlandırıcı dünya ilkesine olan koşulsuz inancına dayanması.

Aiskhülos'a göre Zeus, akıl ile gücün birliğidir, adil ile iyinin mutlak normudur, mutlak dengedir, mutlak uyumdur.

3. **Aiskhülos**'un inanışına göre insan, öğrenmeye açıktır. Hatalar yapabilir, yapmalıdır da ve bu yüzden büyük acılar çekmelidir, ama acılarından öğrenebilir de. Dolayısıyla insan, durmaya değil, i l e r l e m e y e yöneliktir.

Aiskhülos'un inanç öğelerinin birleştiği iyimserlik, somut olarak en açık biçimde Atina sitesi gerçekliğinde onaylanışını görür. **Aiskhülos** için Atina, insanlığın toplumsal ve bireysel gelişiminin o zamana kadar eriştiği en yüksek biçimdir. Orada insan, kendini en yüksek düzeyde bütünleyebildiği bir yaşam alanına sahiptir. **Aiskhülos**, tragedyalarıyla bu bütünlenmeye hizmet etmek ister. Tragedyalarının eğlendirici oyunlar olarak alımlanmasını istemez, ama doğrudan politik ya da ahlaksal oyunlar olarak alımlanmasını da istemez, sorun yansıtan saptamalardır onun istediği. Böylece **Aiskhülos**, içinden çıktığı site toplumuna sürekli tavsiyelerde bulunur. Yani **Aiskhülos**, sanatı sanat için yapan biri değildir; sanat yoluyla, başkaları nasıl başka yollarla yapıyorsa, topluma destek sağlamak ister. Bunda, sanata aynı şekilde toplumsal destek işlevi yükleyen modern sanat kuramlarıyla bir ilinti görenler olabilir. Ne var ki, 2500 yıllık geleneğin baskısı altındaki modern sanatçılardan farklı ola-

rak **Aiskhülos** için henüz kendi sanat anlayışının bir alternatifi yoktu. Düşünülebilen ve olabilen tek şey ne ise onu yapıyordu. Tüm öteki Atina yurttaşları gibi o da kendi araçlarıyla Dionüsos Şenlikleri'ndeki resmi yarışmalar çerçevesinde kentin toplumuna hizmet veriyordu. Onun böylece yarattığı bu anlamda politik olan eserler, tam da günlük politik aktüaliteden olabildiğince soyutlanmış olmaları sayesinde sanatın geçip gitmez eserleri olmuşlardır.

Aiskhülos'un sanatsal yaratısındaki toplumla bu ilintisinin ve toplumu olumlama temel koşulunun, Attika tragedyasının ikinci büyük tragedyacısı (Sofokles) için de geçerli olduğunu göreceğiz, üçüncüsü içinse, yani Euripides'te ise bu çizgi kırılıyor.

Aiskhülos ile **Sofokles** henüz bütünüyle toplum içinde ve toplumdan yanadırlar: Hangi sorunu öne çıkarırlarsa çıkarsınlar, toplum bağlılığını sorun yapmazlar. **Euripides** ise bu iki yazardan, kent toplumu içindeki konumunu ve kent toplumuna yönelik tavrını onlar gibi kendiliğinden kabul edilir bulmayışı ve bulamayışı, bunu sorun yapışı ile ayrılmaktadır.

Aiskhülos'un Bize Kalan Eserleri

Çevirisini sunduğumuz *Zincire Vurulmuş Prometheus* dışında *Persler, Thebai'ye Karşı Yediler, Oresteia (Agamemnon, Adak Sunucular, Eumenidler), Yakarıcılar* adlı 7 oyunu günümüze ulaşmış, diğer oyunlar ise ya sadece fragmanlar olarak günümüze gelmiş ya da tamamen kaybolmuştur.

AİSKHÜLOS

ZİNCİRE VURULMUŞ PROMETHEUS

Türkçesi
Furkan Akderin

ÇEVİRİYE NOTLAR:

Aiskhülos'un *Zincire Vurulmuş Prometheus* adlı oyununun çevirisinde ed. M.Griffith, *Cambridge Grek and Latin Classics* (Cambridge-1983) başlıklı metin esas alınmıştır. Ayrıca J. E. Harry, *Greek Series for Colleges and Schools* (New York 1985) künyeli çalışma da yardımcı kaynak olarak kullanılmıştır.

Diğer yandan Eski Yunanca'da fi (ph) ve üpsülon (y) harfleri Türkçeye "f" ve "ü" olarak çevrilmiştir.

Yine kitabın sonunda "Tanrılar" ve "Kişi ve Yer Adları" sözlüğü olarak iki ayrı sözlük bulunmaktadır. Tanrılar Sözlüğü'nde Azra Erhat'ın *Mitoloji Sözlüğü* (Remzi Kitabevi, 1991) adlı çalışmasından, Kişi ve Yer Adları Sözlüğü'nde ise *Homeros Ilyada ve Ksenophon Anabasis Şehir İsimleri* (Arkeoloji ve Sanat Yayınları) adlı çalışmadan ağırlıklı olarak yararlanılmıştır.

Sahnede dik bir kayalık vardır.
Kratos ve Bia, Prometheus'un kollarından tutarak sahneye girerler. Arkalarında Hephaistos ve demircilere gereken araçlar bulunmaktadır.

KRATOS Evet, İskitler'in ülkesine, dünyanın bir başka ucuna geldik. Hephaistos! Bundan sonra babanın emirlerini uygulaman gerekiyor. Bu dişli, sivri uçlu kayalığa çelikten kırılmaz halkalarla bağlaman gerekir onu. Bütün sanatların kaynağı olan ateşi senden çalıp ölümlülere hediye etti. Tanrılar şeref payını çalanları cezasız bırakmazlar. O da öğrenecek Zeus'un emirlerini dinlemeyi ve insanların yanında olmamayı.

HEPHAISTOS Kratos ve Bia! Zeus tarafından verilen işi tamamladınız. Yapacağınız iş kalmadı ama benim yüreğim bir başka Tanrıyı, kardeşimi fırtınaların vurduğu kayalara zincirlemeyi kaldıramaz. Ama dayanmam gerekir. Babamızın sözünü dinlememiz ağır bir suç. Evet, olgun düşünceli Themis'in aptal oğlu, hem sana hem de kendime karşı çıkarak insan geçmez kayalıklara bağlayacağım seni. Burada hiçbir insanın sesini duyamazsın, buradan hiç kimse geçmez. Güneşin sıcaklığı altında bedeninin simsiyah olduğunu göreceksin. Akşam olduğunda sevineceksin, ama bu kez de sabaha karşı kırağı yüzünden güneşi bekleyeceksin. Sıkıntıların hiçbir zaman son bulmayacak. Çünkü seni olduğun yerden kurtaracak bir yiğit henüz doğmadı. Evet, tanrılara ait olan bir şeyi çalıp insanlara vererek kazandığın şey bu. Var olan düzeni bozdun. Bu yüzden bu uğursuz kayalıkta adeta nöbet tutar gibi sürekli ayakta durmak zorunda kalacaksın. Uyuyamazsın da, dizleri-

ni bükemezsin de... İstediğin kadar sızlan, hiçbir şey fayda etmeyecek. Zeus'un yüreği yumuşamaz, gücü kısa bir süre önce ele geçirmiş olan daha sert davranır.

KRATOS Haydi! Daha fazla oyalanma. Senin de diğerleri kadar kızgın olman gerekir bu adama. Hem senin payını çaldı.

HEPHAISTOS Aramızda kan bağı var, aynı zamanda iyi dostuz.

KRATOS Peki, birinin babasının emirlerini hiçe sayması güzel bir şey mi?

HEPHAISTOS Her zaman böyle taş kalpli ve acı sözlüsün.

KRATOS Şikâyet ederek onu kurtaramazsın, bu yüzden kendini daha fazla yorma.

HEPHAISTOS Hep sanatım yüzünden bunlar başıma geliyor.

KRATOS Neden sanatına kızıyorsun. Sanatın yüzünden olmadı ya!

HEPHAISTOS Keşke başka biri yapsaydı bu sanatı.

KRATOS Herkesin sorumlu olduğu bir şeyler vardır. Sadece Zeus'un yok, evet özgür olan sadece o.

HEPHAITOS Öyle olduğunun farkındayım, zaten bir şey de söylemiyorum.

KRATOS O halde zincirlesene şunu, Zeus seni oyalanırken görmesin.

HEPHAISTOS Gören kişi, zincirlerin de elimde olduğunu görsün.

KRATOS Haydi şu halkayı koluna geçir, sonra da tüm gücünle çekicini vurarak kayaya çivile.

HEPHAISTOS Evet bitireyim şu işi.

KRATOS Daha güçlü vur ki, gevşek kalmasın. Gevşek olursa belki çözebilir.

HEPHAISTOS Bir kolunu bağladım işte, artık ne yapsa çözemez.

KRATOS Sırada diğer kol var. Onu da bağla ki Zeus'un kurnazlığı karşısında ne kadar aptal bir adam olduğunu anlasın.

HEPHAISTOS Sadece Zeus yaptığım işte bir eksiklik olduğunu söyleyebilir.

KRATOS Haydi devam et. Şimdi de çelik çemberin dişlilerini göğsüne bastır.

HEPHAISTOS Ahh Prometheus! Bilsen ne kadar üzülüyorum yaşadıklarına.

KRATOS Zeus'un düşmanlarına hâlâ acıyor musun? Bence tereddüt etme, yoksa günün birinde kendine acımak zorunda kalırsın.

HEPHAISTOS Al işte! Göz dayanır mı böylesi bir duruma?

KRATOS Tek gördüğüm şey hak ettiği şeyi yaşaması. Sırada tunç kuşağı beline sarmak var.

HEPHAISTOS Saracağım ama emir vermen gerekmez.

KRATOS İster emrederim, istersem bağırırım. Şimdi aşağıya geçip zorla ayaklarını bağla.

HEPHAISTOS Zorlamama gerek kalmadan onu da halletim.

KRATOS Şimdi tüm gücünle halkaları içine sapla. Yaptıklarını denetleyecek olanın hiç şakası yok.

HEPHAITOS Sözlerin en az suratın kadar çirkin.

KRATOS İstediğin kadar yumuşak yürekli ol, ama bırak ben sertliğimle, dayanıklılığımla kalayım.

HEPHAISTOS Haydi gidelim, her tarafını bağladık.

KRATOS Şimdi istediğini yap. Tanrıların haklarını alıp ölümlülere ver, bakalım ölümlüler sana ne kadar yardımcı olacaklar? Tanrılar Prometheus adını vermişler sana. Anlamı "düğümleri çözen" demek. Ama yanlış bu. Bakalım ne kadar çözebileceksin bu düğümü?

(Sahneden çıkarlar, uzun bir sessizlik olur)

PROMETHEUS Yüce gökyüzü, çabuk gelen rüzgârlar, ır-

maklardan akan sular, denizlerin kıvrıla kıvrıla gelen gülüşleri, her şeyin atası toprak; ve her şeyi gören koca güneş. Haydi hepinize birden sesleniyorum. Bir Tanrıya diğer tanrılar nasıl da işkence yapıyorlar. Tanrıların başına geçen, nasıl bir ceza verdi bana. Başıma gelenleri, bundan sonra yaşayacaklarımı görün. Yazıklar olsun! Yazıklar olsun! Bundan sonra çekeceğim acılar beni nasıl da üzüyor. Peki bunca işkenceden sonra günün birinde kurtulacak mıyım? Aman neler söylüyorum böyle? Daha önceden başıma gelecekleri bilmiyor muydum sanki? Kaderin önüne hiçbir şekilde geçilemez. Ama susmak da konuşmak da mantıklı görünmüyor. Evet, şanssız ben, bile bile başımı derde soktum. İnsanlara iyilik yapayım istedim. Bu yüzden de narteksin* kamışı içine soktuğum ateşin tohumunu insanlara götürdüm. Ateş tüm sanatların öncüsüydü. Her şeyi yapabildiler bundan sonra. Tanrılara karşı işlediğim suç bu. Bu yüzden gökyüzünün altında zincirlendim. Bu da ne? Ses nereden geliyor? Hem sanki hoş bir koku geliyor burnuma. Gelen kim? Bir Tanrı mı, insan mı? Yoksa yarı Tanrı yarı insanlar acılarımı görmeye mi geldiler, dünyanın bir ucundaki bu kayalığa? Neden geldiler acaba? Haydi gelin de acılar içindeki bir Tanrıyı görün. Zeus'un düşmanını görün. İnsanlara iyilik yaptı diye Zeus'un sarayındaki herkesin düşmanlığını kazananı görün. Yoksa bir kuş sesi mi duydum? Sanki yanı başımda bir kanat sesi havayı sarıyor. Beraberinde içime sinsice bir korku getiriyor.

(Kanatlı atların çektiği bir arabada Okeanos'un kızları gelir. Prometheus'un bağlı bulunduğu kayalığın yakınına inerler)

KORO Korkma! Dostların geldiler. Babamı zar zor ikna ettikten sonra rüzgârlarla çabucak geldim buraya. Demir

balyoz gürültüleri mağaramın önüne kadar ulaşmıştı. Utanmayı bırakarak yalınayak bir şekilde kanatlı arabayla buraya koştum.

PROMETHEUS Ahh! Ahh! Bereketli Tethüs'ün çocukları, Okeanos'un kızları. Evet, uyumak nedir bilmeksizin koskocaman dünyayı dolaşan Okeanos'un kızları. Bu uçurumun başında beni bağlı tutan zincirleri görün. Burada tuttuğum nöbet hiç kimsenin kıskanacağı bir şey değil.

KORO Görüyorum seni Prometheus! Gözlerim yaşlar içinde, bedeninin işkenceler altında can çekişmesini gördükçe korkular sarıyor her bir yanımı. Bu sıralar Olümpos'ta iktidar değişti. Eski dönemlerin güçleri ortadan kalkarken, Zeus iktidara geçti ve keyfince hüküm sürüyor.

PROMETHEUS Keşke beni Tartaros'un inilmez çukuruna, Hades'in de altına gönderseydi. Orada bağlasaydı beni hiçbir Tanrı görüp dalga geçemezdi. Oysa ki şimdi rüzgârların oyuncağı haline geldim. Düşmanlarım çektiklerimi gördükçe sevinçlerine sevinç katacaklar.

KORO Hangi Tanrı yaşadıklarına sevinecek kadar taş kalpli? Üzüntümü Zeus'tan başka paylaşmayacak biri var mı? Zeus'a gelince yumuşamak bilmeyen bir öfke içinde Uranos'un soyundan gelen herkesi yok etmek istiyor. Umarım bir başkası fırsatını bulur da o tahtı elinden alır.

PROMETHEUS Evet, belki bu işkence zincirleri altında şu an aşağılanıyor olabilirim. Ama unutma ki bir süre sonra Zeus benden yardım istemek için buraya gelecek. Çünkü tahtın değişmesine neden olan şeylerin kaynağının ne olduğunu öğrenmek isteyecektir. İşte o zaman ben yumuşamayacağım. Ne çok güzel sözlerin büyüsü, ne de çok ağır cezaların korkusu bana bildi-

ğim şeyleri söyletemeyecek. Efendimizin öncelikle bu zincirleri çözmesi daha sonra da yaptığı şeyin karşılığını ödemesi gerekecektir.

KORO Söyleyeceğini söylüyorsun, yaşadıkların nedeniyle sözlerini sakınmıyorsun. Hatta aksine daha da sert biri oldun. Ama yaşadıkların beni korkutuyor. Yaşadığın işkencenin bir sonu gelecek mi? Kronosoğlu'nun öfkesi de dinmek bilmez.

PROMETHEUS Nasıl biri olduğunu biliyorum. Yasaları keyfince yorumladığından da haberdarım. Ancak biraz önce anlattıklarım keyfini kaçıracaktır. Bak o zaman nasıl da değişecek. O zaman öfkesi geçecek ve benimle dost olmaya çalışacak. Kurtulmak istemesi bana olan öfkesinin önüne geçecek.

KOROBAŞI Her şeyi açıkça anlatsana! Neden Zeus sana bu kadar düşman oldu. Sana böylesine ağır bir ceza vermesinin nedeni ne? Eğer anlatacakların acı gelmeyecekse anlat haydi!

PROMETHEUS Anlatmak acı ama konuşmamak daha da acı. Ne yapsam kötü! Günün birinde tanrıları bir öfke sardı. Tüm ölümlüler kendi aralarında kavga etmeye başladılar. Kimileri Zeus'un tahta geçmesini, kimileriyle Kronos'un başta kalmaya devam etmesini istiyordu. Bense herkese öğütler verdim. Ama nafileydi. Uranos ve toprağın oğulları Titanlar'ı yatıştırmak kolay değildi. Uzlaşmak yerine güçle her şeyi halletmeye kalkıştılar. Fakat bir sürü ismi olan annem Gaia ya da Themis gelecekteki mutluluğun ancak uzlaşmayla sağlanabileceğini bana defalarca anlatmıştı. Ben de bunları onlara anlattım. Hem de defalarca... Ama beni dinlemeyip küçümsediler. Onlar beni dinlemeyince ben de annemin sözlerini dinleyip Zeus'un tarafında yer almaya karar verdim. Evet, bugün koca Kronos ve onun yanındaki-

ler Tartaros'un dibini boyladılarsa bu işte benim parmağım var. Tanrılara yaptığım bu hizmetin karşılığında aldığım ödülü görüyorsun. Anlayabildiğim kadarıyla iktidarı eline alan kişinin dostlarından kuşkulanması büyük bir hastalık. Tabii sizlerin öğrenmek istediğiniz şey cezamın nedeni. Onu da anlatayım hemen: Zeus tahta geçtiğinde tüm tanrıları ödüllendirmeye başladı. Önem sırasına göre herkes ödülünü alıyordu. Tabii ki zavallı ölümlüleri hiç düşünmedi. Bırakın onları düşünmeyi, yok edip yerlerine yeni bir soy geçirmeyi planlıyordu. Hiçbir Tanrı Zeus'a karşı çıkmadı. Sadece ben ölümlüleri düşünerek onları Hades'in dibine gitmekten kurtardım. Evet, bugün yaşadığım acıların nedeni bu. İnsanlara acıdığım için bana acımıyorlar. Öylesine büyük bir cezaya çarptırıldım ki görülmesi Zeus'un ününü arttırmayacaktır.

KOROBAŞI Çektiğin acılar karşısında sessiz kalanın yüreği taştan olmalı Prometheus! Ben de keşke gördüklerimi görmez olaydım. Üzüntüden yüreğim parçalandı.

PROMETHEUS Evet, insanın dostu böyle bir görüntüye dayanamaz.

KOROBAŞI Başka büyük suçların da olmalı!

PROMETHEUS Evet, ölümlüleri ölüm üzüntüsünden de kurtardım.

KOROBAŞI Nasıl kurtardın onları bu üzüntüden?

PROMETHEUS İçlerine kör bir umut saldım.

KOROBAŞI Ölümlülere güzel destek olmuşsun!

PROMETHEUS Bitmedi, bir de ateşi verdim onlara.

KOROBAŞI Nasıl yani? Ölümlüler kızıl ateşi ele mi geçirdiler?

PROMETHEUS Evet, bu sayede tüm sanatları öğrenebilecekler.

KOROBAŞI Demek bu yüzden Zeus seni...

PROMETHEUS Evet, bu yüzden bu işkenceyi çekiyorum.

KOROBAŞI Peki ne zaman bitecek bu işkence?

PROMETHEUS Zeus'un canı istediğinde.

KOROBAŞI Zeus'un canı ister mi peki? Hem nasıl ister bunu? Başının büyük dertte olduğunu görmüyorsun? Aslında nerede hata yaptığını söylemeye yüreğim varmıyor. Hem söylesem de acı gelecektir sözlerim sana. Bu yüzden bırakalım bunları da nasıl kurtulacağını düşünelim.

PROMETHEUS Başın dertte değilse, başkasına akıl vermek, hata yaptın demek kolay gelir. Oysa ki ben başıma gelecekleri biliyordum. Bile bile ölümlülerin yanında yer aldım. Bu yüzden söyleyecek bir şeyim yok. Ama düşünmediğim bir şey vardı: Böylesine hiç kimsenin uğramadığı bir yerde büyük işkenceler çekip yok olacağımı bilemezdim. Yaşadıklarıma sızlanmayı bırak da bundan sonra neler yaşayacağımı öğrenmeye bak. Yalvarıyorum sana, yanıma gelip acılarımı paylaş. Dert açan rüzgârlar geldiklerinde kişi ayırt etmezler. Önlerine kim gelirse savururlar onu.

KOROBAŞI Kendiliğimizden yanına geldik Prometheus! İşte hafif ayaklarımla kanatlı arabamdan iniyorum. Kuşların temiz yolu havadan gelip bu temiz topraklara indim. Senin tüm sıkıntılarını öğrenmek isterim.

(Okeanos'un kızlarından sonra Okeanos sahneye girer. Arabası yarı aslan yarı kuş tarafından çekilmektedir)

OKEANOS Uzun bir yolculuktan sonra yanına vardım Prometheus! Yularsız, dizginsiz, her dediğimi yapan bir kuş getirdi beni. Sıkıntıların benim de sıkıntım. Aramızda kan bağı da var, ama bu olmasa da seni yalnız bırakamazdım. Sana duyduğum saygıyı başka hiç kimseye duymuyorum. Söylediklerim boşuna söylenmiş şeyler değil. Haydi sana nasıl yardımcı olabileceğimi

söyle bana. İnan benden daha sadık bir dost bulamazsın.

PROMETHEUS Sen de mi acılarımı görmeye geldin? Nasıl oldu da doğanın senin için oyduğu mağaraları bırakıp bu demir doğuran topraklara geldin? Yoksa dertlerimi paylaşmaya mı geldin? Görüyorsun işte Zeus'un en yakın dostu, onu tahta çıkaran kişiye ne tür işkenceler yapılıyor?

OKEANOS Yaşadıklarını görüyorum Prometheus ve bu durumda en işine yarayacak şeyleri söylemek istiyorum. Her ne kadar çok akıllı olsan da artık daha farklı davranmaya başlasan iyi olur. Çünkü artık tanrıların başında başka biri duruyor. Öfkeli sözlerin ne kadar uzak ve yüksekte bulunursa bulunsun yine de duyabilir ve duyduğu zamanki öfkesi şimdikinin yanında bir hiç olabilir. Bırak şanssız Tanrı! Öfkelenmeyi bırak da dertlerine çare bul! Söylediğim sözlerin bildik şeyler olduğu ortada. Ama ne olursa olsun başına gelenlerin nedeni senin sivri dilin. Yine de akıllanmadın, sıkıntılarına yeni sıkıntılar eklenmesinden korkmuyorsun. Bana kalırsa bildiğini okumayı bırak. Karşımızdaki Tanrı sadece kendi keyfine göre hareket ediyor. Ben şimdi gidip seni kurtarmaya çalışacağım, sen de sert sözler etmeyi bırak. O kadar akıllısın ki insanın dilinin ayarı olmadı mı başına neler gelir çok iyi bilirsin.

PROMETHEUS Diğer konularda en az benim kadar sen de ileri gitmiştin. Ama başın derde girmeden kurtuldun. Ne mutlu sana! Bu yüzden artık benim işime karışma. Hem ne yaparsan yap Zeus'u ikna edemezsin. Bu yüzden kendi başını da derde sokma.

OKEANOS Yaşananlar bize, aklının kendine değil başkalarına yaradığını gösteriyor. Durdurmaya çalışma beni Zeus'un yanına gideceğim. Evet, kendime güveniyo-

rum Zeus'u sakinleştirip işkencelerine bir son verdireceğim.

PROMETHEUS Yaptıklarını unutmayacağım. Bana karşı son derece cömert davranıyorsun. Ama boşuna. Bu yüzden bu işin dışında kal ve rahatını koru. Benim başıma bir dert açıldı diye başkalarının da başını derde sokmak istemiyorum. Kardeşim Atlas'ın yaşadıkları bana yeter. Batı karanlığında, gökyüzüyle yeryüzünü ayıran koca direği sırtında taşımak zorunda bırakılıyor. Hatırlar mısın zamanında Kilikya mağaralarında yaşayan yüz başlı ejderha Tüphon'u? Tanrılara karşı ayaklanmıştı, yüzündeki alevlerle ölüm saçarak tanrılara meydan okuyordu. Ama Zeus'un amansız oku bir anda üzerine iniverdi. Havayı yaran yıldırımları bir anda mağrur başını yere düşürdü. Kalbinden vurulunca bir anda gök gürültüsü içinde tüm gücü yok olup gitti. Şimdilerde cansız bedeni Etna'nın kökleri arasında sıkışmış dar bir boğazda yatıyor. Yukarıdaki dağın tepesinde Hephaistos kızıl demirlerini dövüyor. Günün birinde ateş, azgın dişleriyle Sicilya Ovası'nın bereketli tarlalarını kemirecek. Zeus'un yıldırımıyla kömür olmuş olan Tüphon ise durmak bilmeyen bir alev kasırgası içinde öfkesini kusacak. Evet, küçük değilsin bu yüzden benim sözlerime ihtiyacın yok. Kendini korumaya bak. Bense Zeus'un öfkesi geçene kadar işkenceye katlanmaya devam edeceğim.

OKEANOS Prometheus! Öfke hastalığına iyi gelen sözler de vardır.

PROMETHEUS Evet ama karşındakinin yüreğinin ne zaman yumuşayacağını bilmen gerekir. Yoksa öfkenin üzerine gidilmez.

OKEANOS Fakat ben Zeus'un yanına gidersem bunda ne gibi bir kötülük olabilir?

PROMETHEUS Boşuna uğraşmış, delilik yapmış olursun.

OKEANOS Tamam bana deli desinler, razıyım buna. İyilik için delilik yapmak kötü bir şey sayılmaz.

PROMETHEUS Bu suç sadece benim suçum olsun.

OKEANOS Böyle konuşarak beni kovuyorsun.

PROMETHEUS Bana acıdığın için yeni düşmanlar kazanmanı istemiyorum.

OKEANOS Kim düşman olacakmış? Tahta yeni çıkan Zeus mu?

PROMETHEUS Evet, onu kızdırma sakın.

OKEANOS Yaşadıkların bir ders Prometheus!

PROMETHEUS Haydi git artık buradan, Zeus'un da yanına gitme sakın.

OKEANOS Sen gitme desen de gideceğim artık. Dört atlı kuşun kanatları gökyüzünün sonsuz maviliğini özlüyor. Bir an önce ağılına girip dinlenmek için bekliyor. *(Okeanos'un arabası uzaklaşır. Bir süre sonra Okeanos'un kızları toplanırlar ve Koro başlar)*

KORO Kaderine üzülüyorum Prometheus! Evet, can acıtan bir kaderin var. Gözyaşlarım yüzümden ılık ılık akıyor. Zeus her söylediği şeyi bir yasa haline getirerek önceki tanrılardan intikam almak istiyor. Dünyanın her yerinden feryatlar yükseliyor. Ölümlüler, Prometheus ve kardeşlerinin geçmişini düşünerek ağıtlar yakıyorlar. Hem buradakiler hem kutsal Asya'dakiler acılarını paylaşıyorlar. Kolkhis kızları, durgun Hazar Denizi'nin çevresindeki yiğit Amazonlar, dünyanın sınırındaki İskitler, hepsi ağlıyorlar. Arabistan'daki cesur insanlar, Kaukoslar'da ulaşılamaz kalelerde yaşayanlar, ellerinde keskin kargılar bulunan askerler... Hıçkırıklarla, dalgalar dalgaların üzerine düşüyor. Denizlerden uğultular geliyor. Hades'in dibine kadar her yer yankılanıyor. Kutsal sulara sahip nehirler bile dertli dertli

akıyorlar.

(Uzun bir sessizlik olur)

PROMETHEUS Kibrimden ya da dikbaşlılığımdan sustuğumu zannetmeyin. Çektiğim işkenceler aklıma geldikçe başka şeyler de düşünüyorum. Yeni tanrılara üstünlük kazandıran bendim. Evet, bu konuda konuşmak istemiyorum. Aslında neler söyleyeceğimi çok iyi biliyorsunuz. Ölümlüler çocuksu, dilsiz canlılara çok düşkündüler. Anlatmamın nedeni insanları küçümsemek değil, yaptığım iyiliğin büyüklüğünü göstermek istemem. Çok önceleri insanlar bakıyorlar ama görmüyorlardı, dinliyorlar ama anlamıyorlardı. Aynı bir rüya gibi, upuzun hayatlarında ne olduğunu anlamadan yaşayıp gidiyorlardı. Duvar inşa etmeyi, içinde gümüşler olan evler yapmasını bilmiyorlardı. Ağacı da kullanamadıklarından yer altındaki mağaralarda yaşıyorlardı. Aynı karınca sürüleri gibiydiler. Kış mevsiminin geleceğini anlamıyorlar, çiçekli bahardan, verimli yaz mevsiminden habersizdiler. Evet, yaptıkları hiçbir şeyi bilinçli yapmıyorlardı. Fakat ben onlara yıldızların doğuş ve batışlarını anlattım. Ardından sayıları ve harfleri öğrettim. Harfler, bilimlerin ve sanatların atasıdır. Hayvanlara boyunduruk vurmayı da ben öğrettim onlara. Böylece ölümlüler kaba saba işler yapmaktan kurtuldular. Daha sonra arabalara atları bağlamayı ve bez kanatlı gemiler yapmayı öğrettim. Bu sayede denizleri aştılar. Ölümlüler için bu kadar şeyin çözümünü bulan ben, bugün kendimi kurtaracak şeyin ne olduğunu bulamıyorum.

KOROBAŞI Başına olmayacak şeyler geldi. Aklın ne yapacağını şaşırttı sana. Aynı hasta bir hekim gibisin. Kendi hastalığına çare bulamıyorsun.

PROMETHEUS Anlatacaklarım daha bitmedi. Dinledikçe

daha da şaşıracaksın. Başka bilimler ve sanatlar da koydum ortaya. Eskiden ölümlüler hasta oldukları zaman ne yapacaklarını bilemiyorlar ve ölüme gidiyorlardı. Ancak çeşitli otları karıştırarak ilaçlar yapmayı merhemler sürmeyi öğrettim onlara. Daha sonra kâhinlik sanatının yollarını gösterdim. Ölümlülere hangi rüyalarının yarın gerçek olacağını gösteren de bendim. Duyulan seslere ya da var olan belirtilere göre hareket etmesini de ben öğrettim. Sonra sıra kuşlara geldi. Ne zaman uğurlu, ne zaman uğursuz olduklarını, huylarını, dostluklarını, düşmanlıklarını, hangilerinin bir arada uçtuklarını öğrettim. Ardından hangi hayvanların bağırsaklarının kaygan olduğunu, renklerini, safra keselerini, karaciğerlerini nasıl olduğu takdirde tanrıların hoşuna gideceğini gösterdim. Hayvanların uzuvlarını yağlara sardırıp yaktıran da bendim. Tüm bunları ölümlülere kâhinliğin ne olduğunu öğretmek için yaptım. Alevlerin dumanlarının ne anlama geldiğini anlattım. Hepsini kim yaptı? Ben! Peki ya toprağın insanlardan sakladığı hazinelere ne olacaktı? Tunç, demir, gümüş, altın ve diğer madenleri benden önce başka biri onlara tanıtmış olabilir mi? Biri "evet" derse bu soruya yalan söylüyor demektir. Kısacası insanlara tüm sanatları ben öğrettim.

KOROBAŞI İnsanları korurken kendi başına gelenleri küçümseme sakın! Günün birinde zincirlerden kurtularak yeniden Zeus kadar güçlü olacağına eminim.

PROMETHEUS Henüz her işi tamamlayan Kader bunu yapmaya hazır değil. Beni sonsuz acılar bekliyor. Bu zincirlerden kurtulacağım güne kadar ne kadar çaba harcarsam harcayayım boşuna olacak.

KOROBAŞI Olacak olanları yöneten kim?

PROMETHEUS Üç Moria ve intikam tanrıçaları Erinüsler.

KOROBAŞI Peki Zeus da onlar kadar güçlü değil mi?

PROMETHEUS Hayır o da kaderin önüne geçemez.

KOROBAŞI Zeus'un kaderinde her zaman iktidar yok mu?

PROMETHEUS Bu sorunun yanıtını bilmen doğru olmaz.

KOROBAŞI Çok önemli bir sır olduğundan benden saklıyorsun ha!

PROMETHEUS Başka bir şeyden söz edelim, sırası değil bunu konuşmanın. Sadece bu sırrı koruyarak kurtulabilirim böylesi bir işkenceden.

KORO Dünyayı yöneten Zeus isteğime karşı çıkma. Okeanos'un durmak nedir bilmeyen sularının başında tanrılar için kurbanlar kesip, sofralar kurmak istiyorum. Hiçbir zaman ağzımdan kötü bir söz çıkmasın. İnancım da hiçbir zaman sarsılmayıp içimde kalsın. Birinin mutluluk içinde uzun bir yaşam sürmesi ne kadar da güzel bir şeydir. Ama insanları fazlasıyla korudun. Bunu düşündüğümde içimi bir korku kaplayıveriyor. Zeus'tan korkmayıp bildiğini okudun Prometheus! İyilik yaparken karşılığını bulabildin mi? Ölümlüler seni koruyabildiler mi? İnsanların ne kadar güçsüz olduklarını görüyor musun? Elleri kolları bağlı bekliyorlar, hiçbiri Zeus'un kurduğu düzeni kuramaz. Prometheus! Yaşadıkların sana ne kadar doğru konuştuğumu gösteriyor. Şu an konuşan koro aklıma başka bir koroyu getiriyor. Sen yıkanıp gerdeğe gireceğin zaman çalan düğün ezgisi de neydi? Hani kardeşim Hesione'yi zengin çeyizlerle karın olmaya ikna ettiğin zaman çalan ezgi.

(Sahneye alnında iki inek boynuzu olan İo girer)

İO Burası neresi? Bunlar da kim? Böyle acı rüzgârlara karşı çivilenen de kim? Burada can çekerek nasıl bir suçun bedelini ödüyorsun? Ahh! Kara şans beni nerelere sürükledin? Yine canım yanmaya başladı. Toprağın oğlu Argos yine ininden çıktı. Haydi Gaia onu uzaklaştır

buradan! O bin gözlü çobanı gördükçe korkuyorum. Bak yine bana doğru geliyor, sinsi sinsi bakarak. Ölüsü bile toprağın altında rahat durmayarak beni kovalamaya geliyor. Amacı beni denizleri saran sonsuz kumsallarda süründürmek. Balmumuyla sarılmış kamışlardan uyku getiren şarkılar yükseliyor. Ahh! Nasıl bir kader beni evimden çok uzaklarda dolaştırıyor. Kronosoğlu nasıl bir suçum vardı da bana bu cezayı verdin? Uğursuz bir keneyi peşime takmışsın, dünyanın her tarafını dolaştırıyorsun bana. Ne yaparsan yap, istersen yıldırımlarınla yak, istersen deniz ejderhalarına yem et, istersen yerin dibine sok, ama artık dolaştırma lütfen beni. Artık duyuyor musun beni, hatırlıyor musun inek boynuzu taktığın kızın sesini?

PROMETHEUS Nasıl da duyulmaz sesin? Azgın bir kenenin önünden kaçan Zeus'un yüreğini pır pır ettiren Inakhos'un kızının sesi tanınmaz mı? Ama seni dünyada ölümüne kovalayan şey Hera'nın öfkesi.

İO Nereden öğrendin ismimi? Nereden duydun babamın adını? Şu zavallı haline karşın başıma gelenlerin ne olduğunun farkındasın, o halde kimsin, bana söyle! Başıma gelenlerin nedeni tanrılar. Onlar beni açlık içinde etrafta dolaştırıyorlar. Hera'nın öfkesi yüzünden deliler gibi utanç içindeyim. Acaba benim çektiğim işkencelerin bir benzerine başka kim katlanmıştır? Haydi anlat bana başka ne işkencelere uğrayacağım? Ya da buna son vermenin bir çaresi var mı? Şu acınacak durumdaki kızcağıza yardımı çok görme.

PROMETHEUS Lafı fazla uzatmadan öğrenmek istediklerinin yanıtını vereceğim. Dostlara karşı böyle davranmak gerekir zaten. Karşında gördüğün kişi ölümlülere ateşi veren Prometheus'un ta kendisi.

İO Ey insanların yardımcısı Prometheus! Başına gelenlerin

nedeni ne?

PROMETHEUS Biraz önce başımdan geçenleri anlatmayı bitirdim.

İO Demek isteğim gerçekleşmeyecek.

PROMETHEUS İstediğin şey de ne? Benden her şeyi öğrenebilirsin.

İO Seni kim bağladı bu kayaya?

PROMETHEUS Zeus emriyle ve Hephaistos'un kollarıyla bağlandım.

İO Peki suçun neydi?

PROMETHEUS Söylediklerimden bunu anlayabilirsin.

İO Tamam anladım, o halde bana kendi işkencemin ne kadar daha devam edeceğini söyle. Bu şanssız kadının çilesi ne zaman sona erecek?

PROMETHEUS Bu sorunun yanıtını bilmemem daha güzel.

İO Günün birinde yaşayacağım şeyi benden saklama.

PROMETHEUS Bildiklerimi anlatma konusunda pek de cimri sayılmam.

İO O halde neden bana anlatmıyorsun?

PROMETHEUS Kötü bir niyetim yok, sadece seni daha fazla üzmek istemiyorum.

İO Bana benim istemediğim kadar yumuşak davranmana gerek yok.

PROMETHEUS Madem istiyorsun o halde sana anlatacağım.

KOROBAŞI Şimdi sırası değil, öncelikle İo'ya soralım başına gelenlerin nedenini. Daha sonra ileride yaşayacaklarını senden öğrenebilir.

PROMETHEUS Haydi İo, babanın kız kardeşlerine olanları anlat. Dinleyenleri ağlatacak bile olsan bunları anlatmana değer.

İO Madem istiyorsunuz o halde anlatacağım. Ama açık ko-

nuşmak gerekirse tanrısal bir gücün bana neler yaptığını anlatmak utandırıyor da beni. Akşamları odamda yalnız başıma oturduğumda rüyalarımda şu sözleri duyuyordum: "Erkeklerin en yücesi seni özlerken, neden yalnız başınasın? Zeus seninle Aphrodite'in gerdeğine girmek için özlemle tutuşuyor. Lerna'nın yeşil çayırlarına, babanın otlaklarına git ki Zeus orada bulabilsin seni. Böylece Zeus'un da keyfi yerine gelecek". Evet, rüyamda hep bunları görüyordum, günün birinde dayanamayıp babama olanları anlattım. Babam da Pütho'ya ve Dadano'ya adamlar yollayıp rüyanın anlamını çözdürmeye çalıştı. Tanrıların gerçekten de ne istediklerini öğrenmeye çalışıyordu ama geri gelen adamların söyledikleri şeyler çok karmaşıktı. En sonunda Inakhos'a bir yanıt geldi. Bu sefer her şey çok açıktı: "Kızını evden dışarı at, dünyanın dört bir bucağında kurbanlık gibi dolaşsın. Yoksa Zeus yıldırımlarıyla soyunu kurutacak". Apollon'un yanıtını duyan babam beni evden kovdu. Tabii hem onun için hem de benim için kötü bir durumdu bu. Yapacak bir şeyi yoktu bunu yapmaya zorlayan Zeus'un ta kendisiydi. Ardından bir kene beni ısırdı. Sonra da alnımda bu boynuzlar çıktı. Dayanamayıp atladım Kerkhne'nin, Lerna'nın tatlı sularına. Daha sonra Argos diye birini peşime taktılar. Bu arsız gözleriyle beni takip ediyordu. Hiç de beklemediğim bir sırada çoban Argos ölüverdi. Ben ise belalı iğnenin zorlamasıyla koşturup duruyordum. İşte başıma gelenleri öğrendiniz. Bundan sonra yaşayacaklarımı anlatın bana. Beni yalanlarla avutmaksızın başıma ne gelecekse hepsini anlatın. Çünkü en büyük kötülük aldatmaktır.

KORO Tamam sus yeter! Böylesi bir bela düşmanlarımızın başına gelsin! Kulaklarım duyduğu şeylere inanmak is-

temiyor. Acı, iğrenç, korkunç bir kader bu. Görülmesi de yaşanması da iğrenç bir şey. Kader! İki iğneli bir kene gibi içimi parçalıyor. Bu İo'nun çektikleri! Çok yazık!

PROMETHEUS Korkmadan önce olaylarının sonunun nereye varacağına bir bak.

KOROBAŞI Söyle de her şeyi öğrensin. Hasta için başına neler geleceğini öğrenmek iyi gelir.

PROMETHEUS Peki isteğinizi yerine getireceğim. İo kendi payına düşenleri anlattı, ben de bundan sonra olacakları söyleyeceğim. Bakın Hera yüzünden bu genç kızın başına daha neler gelecek! Inakhos'un kızı, sen de söyleyeceklerimi güzelce dinle ve başına neler geleceğini öğren. Buradan çıktıktan sonra doğuya doğru ilerle. İskitler'in ülkelerine varacaksın. Göçebe İskitler kamış evlerde, güzel tekerleklerin üzerinde otururlar. Omuzlarında da hedefi vurmasını bilen yaylar taşırlar. Fakat bu ülkeye girmeyeceksin. Ülkenin çevresinden dolaştığında Khalübler'in ülkesine varacaksın. Onlar demir işlerler, deniz kıyısında yaşarlar. Bu vahşi adamlara da yaklaşma. Zaten yabancıların yanlarına gelmesine izin vermezler. Sonra Hübrides Nehri'ni göreceksin. İsminden de anlaşılacağı gibi taşkın bir nehirdir. Sakın ola ki geçmeye kalkışma! Zaten kolay da değildir bunu becerebilmek. Kaukos Dağları'na doğru yürümeye devam et. Hübrides'in taşkın sularının kaynağı burasıdır. Yıldızlara yakın tepeleri aştıktan sonra güneye doğru inen yoldan devam et. İşte burada Amazonlar'ın ordusuyla karşılaşacaksın. Thermodon üzerindeki Themisküra'yı kuruyorlar. Burada Salmüdessos denize doğru kafasını bir çene gibi uzatır. Böylece denizcileri yutuverir. Amazonlar yol konusunda sana yardımcı olacaklardır. Ardından Kimmerler'in ülkesine ulaşa-

caksın. Büyük bir gölün daracık kıyılarında yaşarlar. Sonra korkmadan yoluna devam et, Maiotis Boğazı'ndan geç. Bu geçiş diğer insanlar tarafından anlatılacak. Oraya senin yüzünden Bosphoros adı verilecek. Böylece Avrupa'yı bitirip Asya'ya gireceksin. Görüyor musunuz tanrıların en yücesi yatmayı istediği kıza ne gibi işkenceler çektiriyor. Evet, karşında son derece zalim biri var ve şu ana kadar anlattıklarım yaşayacağın şeylerin yanında bir hiç.

İO Ahh! Ne kadar da şanssızım!

PROMETHEUS Yine şikâyetçi olmaya başladın. Daha kötülerini duyduğunda bakalım ne tepki vereceksin?

KOROBAŞI Daha ne var anlatacağın?

PROMETHEUS Bir deniz, dalgalı, uğursuz bir deniz.

İO Peki neden yaşıyorum o halde? Neden şu kayadan atlayıp ölmüyorum? Her gün acı çekmektense bir defa düşüp tüm dertlerimden kurtulurum.

PROMETHEUS Demek benim yerimde olsan hiç dayanamazdın. Oysa ki kader ölmeme izin vermiyor. İşkencelerimin sonunun gelmesi de ancak Zeus'un tahtından inmesine bağlı.

İO Günün birinde Zeus tahttan inebilir mi peki?

PROMETHEUS Böyle bir şeye çok mu sevinirdin?

İO Tabii, tüm sıkıntıları onun yüzünden yaşıyorum.

PROMETHEUS O halde sana söyleyeyim, günün birinde bu iş gerçekleşecek.

İO Peki kim yenebilir onu?

PROMETHEUS Olmadık istekleri yüzünden kendi kendisine yenilecek.

İO Eğer sakıncası yoksa bana nasıl olacağını anlat.

PROMETHEUS Evlenecek ama yaptığına pişman olacak.

İO Peki bana evleneceği kadının bir Tanrı mı yoksa bir ölümlü mü olacağını söyleyebilir misin?

PROMETHEUS Neden soruyorsun? Bu soruya yanıt veremem.

İO Peki karısı mı onu tahtından kovacak?

PROMETHEUS Kadın ona babasından daha güçlü bir erkek çocuk verecek.

İO Kaderini değiştirmesinin bir çaresi var mı?

PROMETHEUS Evet var ama Prometheus zincirlere bağlı olduğu sürece bunu öğrenemez.

İO Zeus istemediği sürece kim zincirlerini çözebilir?

PROMETHEUS Senin çocuğun!

İO Benim çocuğum mu seni kurtaracak?

PROMETHEUS On kuşak sonra üçüncü çocuk.

İO Söylediğinden bir şey anlamıyorum.

PROMETHEUS Yaşayacaklarını daha fazla öğrenmeye çalışma.

İO Bana güzel bir haber verip sonra elimden alıyorsun.

PROMETHEUS İki şeyin birini sana anlatacağım.

İO Hangi iki şey, izin verirsen seçeyim.

PROMETHEUS Tamam anlaştık. İstersen bundan sonra başına gelecekleri anlatayım istersen, beni kimin kurtaracağını anlatayım.

KOROBAŞI İki şeyden birini İo için anlat, diğerini de benim için. İstediklerimizi bize çok görmemelisin. Ben de seni kurtaracak kişiyi öğrenmek istiyorum.

PROMETHEUS Madem ki bu kadar isteklisiniz, o halde anlatacağım sizlere. Öncelikle İo senden başlayalım. Ne gibi belalar geleceğini gör başına. Dünyanın sınırındaki nehri geçtikten sonra Gorgonlar ülkesini geçip Kisthene'ye ulaşacaksın. Uğultulu denizden sonra Phorküs'ün kızları yaşar. Bu kızlar kuğu gövdelidir, ama gözleri ve dişleri ortaktır. Bu kutsal bakirelerin yüzlerini ne güneş ne de gece görebilmiştir. Yanlarında ejderha kanatlı Gorgonlar adında üç kız kardeş daha

yaşar. Evet, insanları korkudan tir tir titreten Gorgonlar. Kendini koruman gereken başka biri de Zeus'un köpekleri. Bu köpekler havlamazlar, uzun gagaları ve kanatları vardır. Tek gözlü, Pluton Nehri yakınlarında yaşayan atlı Arimaspos askerlerinden de kaçman gerekecek. Bunların hiçbirine yanaşmadıktan sonra uzaklarda bir ülkeye ulaşacaksın. Burada yaşayan halka Aitiophialılar adı verilmektedir. Güneşin sularına yakın kıyıdan ilerleyerek Babülos Dağları'nın başındaki şelaleye varacaksın. Nil'in kutsal ve sağlık veren suları buradan doğar. Suları takip ettiğinde üç kenarlı bir yere varacaksın. İşte burası senin ve çocuklarının yaşaması için uygun yerdir. Anlattıklarımda anlaşılmadık bir nokta varsa sor yeniden anlatayım sana. Ne de olsa bir süre vaktim var burada.

KOROBAŞI Bu uğursuz yolculukla ilgili olarak söylemeyi unuttuğun başka bir şey varsa ekle. Yoksa bizim dileğimizi de yerine getir. Unutmadın değil mi dileğimizi?

PROMETHEUS İo yolculuğu ile ilgili öğrenmesi gereken her şeyi öğrendi. Benim boşuna konuşmadığımdan emin olmak istiyorsa, bundan önce ne çektiklerini de anlatayım ki sözlerimin doğruluğundan kuşkusu kalmasın. Her şeyi bir köşeye bırakıp sadece son gezdiğin yerlerden söz edeceğim. Molossa Ovası'na, Donona Yamacı'na geldin. Burası Thesprot Zeus'un kehanetlerini ortaya çıkardığı yerdir. Konuşan meşeler insanın aklını dondurur. Tabii ki seninle de konuştular ve Zeus'un karısı olacağından bahsettiler. Ardından seni kene ısırınca Rhea'nın uçsuz bucaksız körfezine doğru koştun. Sonra da koşarak geri döndün. Unutma gelecek nesiller buraya senin adını verecekler. Bunları anlatarak sana gördüğümden başka bir gözüm daha olduğunu gösteriyorum. Haydi sizler de dinleyin bundan sonra-

sını. Şimdi biraz önce anlattıklarıma kaldığım yerden devam ediyorum. Aitiophia'da karanın sona erdiği yerde Nil'in ağzında Kanobos diye bir kent vardır. Zeus burada aklının yerine gelmesini sağlayacak. Daha sonra elini sana dokunduracak ve Epaphos adında bir çocuğun olacak. İsmi Zeus'un bir defa dokunmasından olacağı için böyle olacak. Nil'in suladığı toprakların verimli ürünleri o toplayacak. Epaphos'un beşinci kuşağından elli kız Argos'a istemeden de olsa geri dönmek zorunda kalacaklar. Böylece akrabalarıyla evlenmekten kurtulacaklar. Amcalarının çocukları aynı bir güvercine saldıran çaylaklar gibi, yasak gerdek avcıları gibi onların peşinden koşturacaklar. Fakat tanrılar istemediklerinden dolayı Pelasgos topraklarında ölecekler. Geceleyin pusu kuran kadın suratlı cinayet bir gece içinde hepsinin birden hakkından gelecek. Gelinler kocalarını öldürecekler, hançerler kızıla boyanacak. Sadece aralarından biri anne olmak arzusuyla kocasını öldürmeyecek, ikisi de katil olmak yerine fahişeliği tercih edecekler. İşte Argos'taki kral soyu buradan türeyecek. Anlatması uzun sürer. Ama bilmeniz gereken şey şu: Beni kurtaracak olan da bu soydan gelecek. Annem eski Titanların kız kardeşi Themis böyle anlatmıştı. Ama tüm bu olayların nasıl gerçekleşeceğini anlatmak uzun sürer şimdi.

İO Ahh! Ahh! Birden titreme geldi üzerime. Kafam karmakarışık. Kene beni bir kızgın demir gibi yakıyor. Ürkek yüreğim içinde çırpınıp duruyor. Gözlerim sanki yerinden fırlayacak gibi, dilimse benim dilim değil gibi. Çıldırmak üzereyim, kapkaranlık düşünceler kafamın içinde savaşıyorlar. Bir çılgınlık dalgası yükseliyor. *(İo korkarak kaçar)*

KORO Bunu söyleyen ilk kişi gerçekten de bilge biriymiş:

"Dünyadaki en güzel şey dengin denk olanla birlikteliğidir". Tarlada çalışan bir insan kalkıp soylularla evlenmeye çalışmamalı. Ahh! Hiçbir zaman Zeus'un soylu yatağına gelin olarak girmek istemem. Kocam bir ölümlü olsun, İo'yu gördükçe korkuyorum. Erkeklere yüz vermeyen bu kız Hera yüzünden ne işkencelere uğruyor. Ne olursa olsun kocam benden üstün olmasın. Gözlerinden kaçamayacağımız tanrılar da bana sevgiyle bakmasınlar. Öyle bir savaş ki bu insanın kaçması imkânsızdır. İnsan nasıl olur da Zeus'un isteğinden kaçabilir.

PROMETHEUS Günün birinde Zeus yanıma gelecek ve yumuşayacak. Çünkü gitmeye hazırlandığı yatak onu tahtından edecek. Böylece babası Kronos için okuduğu lanet tam anlamıyla yerini bulmuş olacak. Bu kadar uzun süreden beri oturduğu tahtan düşmemenin çaresini benden başka hiç kimse ona gösteremez. Evet, gerçeği bilen sadece benim. Gökyüzünü dolduran gürültüsü, her tarafa alevler saçan okları ona yardımcı olamazlar. Ününü kaybetmenin acısına hiç kimse çare olamaz. Karşısına çıkacak öyle büyük bir düşman hazırlıyor ki anlatamam. Savaşılması zor biridir bu. Alevlerden de daha zorludur. Haykırışı gök gürültüsünü aşar. Böylesi bir düşman karşısında denizlere ölüm yağdıran Poseidon'un üç dişli kargısı çare olamaz. Zeus onunla karşılaştığı gün kralla köle arasındaki farkı kavrayacak.

KOROBAŞI Bunlar kehanet değil, senin istediğin şeyler.

PROMETHEUS Olacakları söylüyorum ama gerçekleşecek olanlar da bunlar.

KOROBAŞI Zeus başka birinin emri altında mı yaşayacak?

PROMETHEUS Üzerindeki zincirler benimkilerden daha ağır olacak.

KOROBAŞI Bunları konuşmaktan korkmuyor musun?

PROMETHEUS İstediği halde ölmeyen biri neden korkabilir?

KOROBAŞI İsterse sana daha ağır işkenceler yapar.

PROMETHEUS İstediğini yapsın, ben her şeyi göze aldım.

KOROBAŞI Bilge olan, kaderin önünde boyun eğer.

PROMETHEUS Sen şu an tahtta olana yalvarmaya devam et. Ama Zeus benim bir parça bile umurumda değil. Gökyüzündeki saltanatı çok uzun süre devam etmeyecek, o yüzden istediği gibi davranmaya devam etsin. Ama baksanıza Zeus'un habercisi gelmiş. Anlaşılan kendisinden yeni şeyler öğreneceğiz.

(Kanatlı sandallarıyla Hermes uçarak gelir ve Prometheus'un yanına iner)

HERMES Yanına geldim Tanrı düşmanı, kötü dilli Prometheus! Ölümsüzlerin hakkını, ateşi alıp insanlara veren Prometheus sözlerimi iyi dinle! Babam seninle açıkça konuşmamı istiyor. Neymiş onu tahtından indirecek olan evlilik? Artık bir şeyleri saklamadan açıkça konuş. Beni de tekrar buraya getirme. Anlamıyor musun Zeus'u sakinleştirmenin çaresi böyle yapmak değil.

PROMETHEUS Bakın işte bir sürü allı pullu söz. Zaten Tanrının habercisi böyle konuşmalı. Yeni bir yönetim kurdunuz diye başınıza hiç dert açılmayacak sanıyorsunuz. Oysa ki ben bugüne kadar iki kral gördüm yerinden sürülen. Üçüncüsünü kendi gözlerimle göreceğim, hem de en büyük utançlar içinde kalacak. Benim korkak biri olduğumu mu sandın? Yoksa yeni tanrılara boyun mu eğeceğimi zannediyorsun? Hepsinin yanıtı hayır. Bu yüzden geldiğin yere geri dön. Benden hiçbir yanıt alamazsın.

HERMES İşte bu sivri dilin yüzünden gemin karaya oturdu ya.

PROMETHEUS Senin gibi köle olmaktansa başıma geleni çekerim daha iyi.

HERMES Demek Zeus'un habercisi olmaktansa şu kayanın kölesi olmayı tercih ediyorsun?

PROMETHEUS Beni küçümseyeni ben de küçümserim.

HERMES Başına gelenlerden hoşlanmış gibi bir halin var.

PROMETHEUS Hoşlanmak mı? Yaşadıklarımdan ancak düşmanlarım hoşlanır. Sen de onlardan birisin.

HERMES Ne yani beni mi suçlu görüyorsun bu konuda?

PROMETHEUS Açık konuşmak gerekirse tüm tanrılara düşmanım. Hepsine iyilik yaptım ama hepsinden de kötülük gördüm.

HERMES Anlıyorum, sayıklamaya başladın, hastalığın epey ağırlaştı demek.

PROMETHEUS Düşmanlarımın düşman olduğunu unutmamak için gerekirse hasta olduğumu kabul ederim.

HERMES Hedefine ulaşacak olsaydın, başına dert açardım.

PROMETHEUS Ne yazık ki ulaşamadım!

HERMES Ooo! Demek Zeus'un bilmediği bir söz!

PROMETHEUS Zaman her şeyi öğretir.

HERMES Ama aynı zaman senin aklını başına getirmedi.

PROMETHEUS Haklısın yoksa bir uşakla konuşmazdım.

HERMES Anlaşılan o ki babamın isteğini yerine getirmeyeceksin.

PROMETHEUS Getirmez olur muyum hiç, bunca yapılan şeyin karşılığını vermem gerekir.

HERMES Bir çocukla alay eder gibi alay ediyorsun benimle.

PROMETHEUS Çocuktan da safsın sen! Benden bir şey öğreneceğini mi sanıyorsun? Zeus ille de bir şeyler öğrenmek istiyorsa istediği hileye başvurabilir. Ama utanç zincirlerini çözmeden önce hiçbir şey söyletemez bana.

İsterse kavruk alevini salsın üzerime. Dilerse ak kanatlı karlara boğsun beni, dilerse dünyayı depremlerle sallasın, ama hiçbir şekilde onu tahtından indirecek olan kişinin adını ağzımdan alamaz.

HERMES Böyle konuşmak ne işine yarıyor?

PROMETHEUS Kader her şeyi çoktan yazdı bile.

HERMES Artık aklını başına topla. Karşındaki derde karşı daha dikkatli olmalısın.

PROMETHEUS Daha fazla zamanımı alma, durumun aynı dalgalara ders vermek isteyene benziyor. Zannetme ki Zeus'tan korkup günün birinde bir kadın gibi yumuşayacağım. Ellerimi havaya kaldırarak, tıpkı bir kadın gibi yalvarıp, beni esaret zincirlerimden kurtarması için yakaracağımı zannediyorsan çok yanılıyorsun.

HERMES Anlaşılan o ki, ne kadar konuşsak boşuna. Yalvarsam da hiçbir şey değişmeyecek. Hatta aksine yeni gem vurulmuş bir at gibi dizginlere karşı şahlanıyorsun. Ama yanılıyorsun, direnmeye devam ettiğin sürece hiçbir şey elde edemeyeceksin. Karşındakinin sözleriyle akıllanmayacaksan bir düşün başına daha neler gelecek. Önce babam kasırgalarıyla bu kayalığı paramparça eder. Taşların altında kalırsın ve çok uzun bir süre güneş ışığını göremezsin. Sonra da kızıl kartallar gelecek ve karaciğerini yemeye başlayacaklar. Bu davetsiz misafirler sofranın başında bedenini kemirip duracaklar. Bu işkence bitmeyecek, taa ki bir başka Tanrı senin yerine geçene kadar. Ancak başka bir Tanrı senin katlandığın işkencelere katlanırsa Hades ülkesine, Tartaros'un karanlıklarına atlarsa iş değişir. Seni korkutmak için konuşmuyorum. Zeus'un söylediklerini yapacağını bilirsin. Her şeyi iyice düşünüp tart. İnat yerine uzlaşmayı seç.

KOROBAŞI Bize sorarsan Hermes doğru konuşuyor. Artık

söz dinle: Bilge olanın aklının başından gitmesi hoş değildir.

PROMETHEUS Bana bunları söyleyeceğini çok iyi biliyorum. Safsatalarla kafamı şişirdi. Düşmanınızdan kötülük görmenizde kötü bir şey yoktur. İstenildiği kadar alev, yıldırımlar yağdırılsın üzerime, isterse dünyanın her bir yanını uğursuz rüzgârlar kaplasın, isterse denizler uğultulu dalgalarıyla gökyüzündeki yıldızları süpürsünler. İsterse beni Tartaros'un dibine yollasın, ama ne yaparsa yapsın beni öldüremez.

HERMES Nasıl da çılgınca konuşuyor. Söylediklerinin akılla alakası var mı hiç? Biraz olsun yumuşamıyor. Sizler de acıyorsunuz ona, ama bana kalırsa bir an önce buradan uzaklaşın. Yoksa hiç de beklemediğiniz bir anda şimşeklerle gelen gök gürültüsü aklınızı başınızdan alır.

KOROBAŞI Benimle başka türlü konuş. Bu şekilde inandırıcı olamıyorsun. Hainlik mi edeyim yani? Sıkıntılarını paylaşacağım onunla, en hoşlanmadığım şey dönekliktir ve kalbimde böyle bir şeye yer vermem.

HERMES Siz bilirsiniz ama söylediklerimi de unutmayın, başınız derde girdiğinde hatırlarsınız. Sonra da Zeus bize tuzak kurdu diye söylenmeyin, başınıza gelenler için kendinizi suçlayın, çünkü ben sizleri önceden uyardım. İçinden çıkamayacağınız sıkıntılara kendi aptallığınız yüzünden yakalanacaksınız.

(Hermes çıkar ve yerin altından uğultular gelir)

PROMETHEUS Bundan sonrası söz değil, olayların ta kendisi olacak. Çok derinlerden bir gürültü duyuluyor, sarsılıyor yeryüzü, gökyüzünde yıldırımlar kıvrım kıvrım, bir hortum toprağı yerinden oynatıyor. Havanın tüm solukları birbirine giriyor ve rüzgârlar arasında savaş başlıyor. Gökyüzüyle deniz karıştı işte birbirine.

Besbelli ki Zeus'un beni korkutmak için çıkardığı kasırga geldi. Ey sevgili yüce annem! Ve dünyaya ışık veren gökyüzü! Uğradığım haksızlığa hepiniz şahit olun!

(Gökyüzü bir daha gürler ve kayalıklar devrilir. Prometheus ve Okeanos'un kızları sahneden kaybolurlar)

SON

TANRILAR SÖZLÜĞÜ

Afrodite: Afrodite hakkında iki efsane vardır. Theogonia'da bu Tanrıçanın denizin köpüklü dalgalarından doğduğunu söylenirken, Homeros, Tanrıçanın Zeus ile Okenos kızı Dione'den doğduğunu söyler. Aphrodite altın sıfatıyla çoğu yerde karşımıza çıkar. Tanrıça için çoğunlukla kullanılan sıfatlar işveli, cilveli ve gönül alıcıdır. Sevgiyi, sevişmeyi simgeleyen Tanrıça, çoğu yerde oğlu Eros ile görünmektedir.

Argos: Zeus'un önce âşık olup ardından da ineğe dönüştürdüğü İo'ya bekçilik yapan bin gözlü canavar.

Atlas: Yunan mitolojisinde Iapetos ile Klümene'nin on üç çocuğundan en güçlü olanı ve Prometheus'un kardeşi.

Bia: Zorbalık ve şiddet Tanrısı. Tanrı ve kralların yetkilerini simgelemektedir ve ismi çeşitli kaynaklarda Bie olarak da geçmektedir. *Zincire Vurulmuş Prometheus* tragedyası dışında ismine Hesiodos'un 'Tanrıların Doğuşu' adlı çalışmasında da rastlanılmaktadır.

Epafos: Zeus ile İo'nun oğludur. Nil'in kızı Memfis ile evlendiği ve bu evlilikten Libya adlı çocuğunun doğduğu söylenmektedir.

Erinüsler: Yunan mitolojisinde intikam alma tanrıçaları. Dişi olan bu tanrıçalar köpek şekline bürünerek peşlerine düştükleri kişiyi çıldırtana kadar kovalamalarıyla bilinmekteydiler.

Gaia: Hesiodos'a göre Gaia tüm titanların ve tanrıların annesidir ve her şeyi yaratandır. Gaia yeryüzünü simgelemektedir.

Gorgonlar: Keskin dişli, başlarında canlı yılanlar olan dişi canavarlar. Efsaneye göre kendi gözlerine bakanları taşa çevirirlerdi.

Hades: 'Görünmez' anlamına gelen Hades, Yunan mitolojisinde ölülere hükmettiği gibi aynı zamanda yeraltı zenginlik-

lerinin de sahibi olarak bilinmektedir.

Hefaistos: Zeus ve Hera'nın oğlu. Yunan mitolojisinde Ateş Tanrısı olarak bilinmektedir ve tanrılar ve kahramanlar için demircilikle uğraşması ve onlar için silah ve zırhlar yapmasıyla ün kazanmıştır.

Hera: Yunan mitolojisinde Zeus'un karısı. Evlilik Tanrıçası ve doğum yapan kadınların koruyucusu olarak bilinmektedir.

Hermes: Zeus ve Maia'nın oğludur. Zeus'un habercisi olarak bilinen Hermes, tanrıların en kurnazı ve hızlısıdır.

Hesione: Troya kenti kralı Laomedon'un kızı.

İnakhos: Argos Bölgesi'nde bulunan nehrin Tanrısı, İo'nun babası ve Argos'un efsanevi kralı.

İo: Yunan mitolojisinde Inakhos'un kızıdır ve Nehir Tanrısıdır. Zeus Hera onu yakalasın diye hemen kızı ineğe dönüştürür. Hera'dan kaçan İo en son Mısır'a kadar gelir. Zeus'un ricası üzerine Hera onu affeder ve Mısır'da Isis olarak tapınım görmeye başlar.

Kratos: Pallas ve Stüks'in oğlu, güç ve kuvvet simgesi olarak kabul edilmektedir.

Kronos: Yunan mitolojisinde Zeus'un babası ve Kaos'un oğludur. İlk titanlardan olan Kronos zamanın kişiselleştirilmiş hali olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okeanos: Uranos ve Gaia'nın oğlu. Mitolojide genelde boynuzlu, uzun boylu ve sakallı olarak tasvir edilmektedir. İlk zamanlar tüm denizleri temsil ettiğine inanılan Okeanos zamanla Poseidon inancının da gelişmesiyle sadece Atlas Okyanusu'nu temsil etmeye başlamıştır.

Phorküs (Forküs): Birinci tanrılar kuşağından bir Deniz Tanrısı. Gaia ve Pontos'un çocuğudur.

Poseidon: Hades ve Zeus'un kardeşi, Deniz Tanrısı. Okeanos genelde Atlas Okyanusu'nun simgelerken Poseidon da Akdeniz'i simgelemektedir.

Rhea: Zeus'un annesi ve Kronos'un karısı ve kız kardeşi.

Tartaros: Yunan mitolojisinde hem bir Tanrı ismi hem de ölüler ülkesi Hades'te bulunan bir yer adıdır. Zeus'un titanla-

rı mağlup etmesinden sonra onları gönderdiği yer de Tartaros'dur.

Tethüs: Uranos ve Gaia'nın kızı ve Prometheus'un annesinin kardeşidir. Okeanos'un da karısı olan Tethüs'ün Nil Nehri'nin annesi olduğuna inanılmaktaydı.

Themis: Uranos ve Gaia'nın kızı, Prometheus'un annesi. Yunan mitolojisinde Adalet ve Düzen Tanrıçası olarak bilinmektedir.

Titanlar: Yunan mitolojisine göre Altın Çağ'da dünyayı yönetmiş Tanrı ırkıdır. Hesiodos'a göre ilk başta on iki titan vardı ve diğer titanlar bu titanlardan doğdular.

Tüfon: Yeraltı dünyasının bekçisi, üç başlı bir köpek olan Cerberus'un babası, yarı yılan yarı kadın yaratık olan Echidne'nin kocasıdır. Aynı zamanda Yanardağ Tanrısı olarak da bilinmektedir.

Üranus: Erebos ve Gaia'nın oğlu, aynı zamanda Gaia'nın kocasıdır. Yunan mitolojisinde gökyüzünün hâkimi olarak tanımlanmaktadır.

Zeus: Yunan mitolojisinde tanrıların kralı, en güçlüsü ve önemlisi. Gökyüzünün, şimşeklerin ve gök gürültüsünün Tanrısıdır. Çoğu zaman elinde bir şimşekle tasvir edilmektedir. Bereket ile özdeşleştirilmiştir ve yağmur ondan beklenir. Titan Kronos ve karısı Rhea'nın oğludur. Aynı zamanda tanrıların kralı olduğundan taht ve asa ile de sık sık betimlenmektedir.

*

KİŞİ, YER ve KAVİM ADLARI SÖZLÜĞÜ

Aitiofia: Bugünkü Etiyopya.

Dadona: Yunanistan'ın batısında yer alan Epirus bölgesindeki Yanya yakınlarında bir kent.

Etna: Sicilya'nın doğusunda Messina ve Catania yakınlarında bulunan Avrupa'nın en yüksek yanardağı.

İskitler: İ.Ö. 7. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın doğusunda ve Asya'nın batısında yaşamış olan kavim. Daha çok Ferga-

na Vadisi ve Tanrı Dağları civarında yaşayan İskitler'e yönelik ilk tarihsel bilgilere Herodotos'un kitabında ulaşabilmekteyiz. Herodotos İskitler'in Massagetler'in baskısıyla göçe zorlandıklarından söz etmektedir.

Kaukoslar: Yani Kafkas Dağları.

Kilikya: Anadolu'da Akdeniz'in doğusunda yer alan sınırları kuzeyde Kızılırmak, doğuda da Fırat Nehri'ne kadar uzanan bölgeye verilen isim.

Kimmerler: Kimmerler İ.Ö. 15. ve 14. yüzyıllardan sekizinci yüzyılın ilk yarısına kadar Karadeniz'in kuzey kıyısında yaşamış olan kavim.

Kisthene: Bugün Balıkesir'e bağlı Gömeç beldesi.

Khalübler: Antikçağ'da Doğu Karadeniz kıyılarında yaşadıkları düşünülen bir kavim.

Kolkhis: Karadeniz'in doğusunda bugünkü Gürcistan sınırları içinde yer alan Batum'u da içene alan bölgeye verilen isim.

Lerna: Mora Yardımadası'nda Argolis ile Lakonia arasında kalan bataklık şeklindeki göl.

Molossa Ovası: Yunanistan'daki Epir Bölgesi'nde yer alan bir ova.

Moria: Yunan mitolojisinde bir yılan sayesinde ölüleri diriltmeye yarayan balis adlı otu bulan kadın.

Olümpos: Yunan mitolojisinde tanrıların zirvesinde yaşadıklarına inanılan dağ.

Pelasgos: Akdeniz'de ve Yunanistan'da yaşayan çok eski bir soyun ismi. Zeus ve Niobe'den türediklerine inanılmaktadır.

Thermodon: Bugünkü Karadeniz Bölgesindeki Terme Çayı.

Themisküra: Amazonlar tarafından kurulduğuna inanılan bugünkü Samsun kenti sınırları içinde kalan yerleşim birimi.

KAYNAKÇA

Armstrong, D. and E. A. Ratchford, "Iphigenia's Veil: Aeschylus, Agamemnon 228-48," BICS 32 (1985) 1-12.

Buxton, R. G. A. PERSUASION IN GREEK TRAGEDY: A STUDY OF PEITHO, Cambridge UP, 1982.

Conacher, D. J. AESCHYLUS' ORESTEIA: A LITERARY COMMENTARY, Toronto: University of Toronto Press, 1987.

Conacher, D. J. Aeschylus' Prometheus bound: a Literary Commentary, Toronto: University of Toronto Press, 1980.

Euben, J. Peter. THE TRAGEDY OF POLITICAL THEORY: THE ROAD NOT TAKEN, Princeton UP, 1990.

Fagles, Robert and W. B. Stanford. "THE SERPENT AND THE EAGLE," in Aeschylus. THE ORESTEIA. Trans. Fagles. New York: Viking Penguin, 1979, pp. 13-97.

Finley, John H. PINDAR AND AESCHYLUS, Martin Classical Lectures 14. Cambridge: Harvard UP, 1966.

Gagarin, Michael. AESCHYLEAN DRAMA, Univ California Pr, 1976.

Goldhill, Simon, Aeschylus: The Oresteia, Cambridge UP, 1992. Harvard UP, 1966. See "The ORESTEIA," pp. 246-288.

Goldhill, Simon. Language, Sexuality, Narrative, the Oresteia, Cambridge U P, 1984.

Goldhill, Simon. READING GREEK TRAGEDY, Cambridge UP, 1986.

Griffith, Mark. The Authenticity of Prometheus Bound, Cambridge UP, 1977.

Griffith, M. (1995) "Brilliant Dynasts: Power and Politics in the Oresteia. "CA 14: 62-129.

Herington, C. J. Aeschylus, Hermes Books. New Haven: Yale UP, 1986.

Hogan, James C. A COMMENTARY ON THE COMPLETE GREEK TRAGEDIES: AESCHYLUS, University of Chicago Pr, 1984.

Ireland, S. "AESCHYLUS." in GREECE AND ROME. New Surveys in the Classics # 18. Oxford UP, 1986.

Lebeck, A. The Oresteia: a Study in Language and Structure, Harvard UP 1971.

Lesky, Albin. A History of Greek Literature, NY, Crowell, 1966.

Lloyd-Jones, Hugh. "THE GUILT OF AGAMEMNON," in GREEK TRAGEDY: MODERN

ESSAYS IN CRITICISM, Erich Segal.(ed). Harper & Row, 1983.

Lloyd-Jones, Hugh, "Erinyes, Semnai Theai, Eumenides," in Owls to Athens. Essays on Classical Subjects in Honor of Sir Kenneth Dover.ed. by E. M. Craik (1990) 203-211.

McCall, Marsh, ed., Aeschylus, A Collection of Critical Essays (1972).

Michelini, Ann M. Tradition and Dramatic form in the Persians of Aeschylus. Cincinnati Classical Studies. Leiden: Brill, 1982.

Murray, Gilbert, Aeschylus, the Creator of Tragedy, 1940; repr. 1978.

Otis, Brooks. COSMOS AND TRAGEDY: AN ESSAY ON THE MEANING OF AESCHYLUS, Ed. with notes/ preface by E. Christian Kopff. Univ of

North Carolina Pr, 1981.
Podlecki, Anthony J. THE POLITICAL BACKGROUND OF AESCHYLEAN TRAGEDY, Univ of Michigan Pr, 1966. See esp "ORESTEIA," pp. 63-100.
Podlecki, Anthony J., "Aeschylus' Women," Helios 10 (1983) 23-47.
Prag, A. J. N. W. The Oresteia: Iconographic and Narrative Tradition, Chicago: Bolchazy Carducci, 1985.
Radt, Stefan. Aeschylus. Tragicorum Graecorum Fragmenta. Ed. Bruno Snell. Goettingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1985.
Rose, A.R.,"The Significance of the Nurse's Speech in Aeschylus' Choephoroi," CB 58 (1982) 49-50.
Rosenbloom, D (1995) "Myth, Memory, and Hegemony in Aeschylus." in B. Goff ed. History, Tragedy, Theory, U of Texas (91-130).
Rosenmeyer, Thomas. THE ART OF AESCHYLUS, Univ of California Pr, 1982.
Scott, William C. Musical Design in Aeschylean Theater, Univ Pr of New England, 1984.
Sheppard, J.T., Aeschylus & Sophocles (Ares 1963) Sem Libr PA3829.S45
Smith, Peter M. On the Hymn to Zeus in Aeschylus' Agamemnon, Scholars Press, 1980.
Smyth, Herbert W., Aeschylean Tragedy (1924; repr. 1969)
Spatz, Lois. Aeschylus, Twayne World Authors Series. Boston: Twayne, 1982.
Taplin, Oliver. The Stagecraft of Aeschylus, Oxford UP, 1977.
Thalman, William G. Dramatic Art in Aeschylus' Seven Against Thebes, Yale UP, 1978.
Thomson, G., Aeschylus and Athens, 1940; repr. 1969.
Tyrrell, Wm. Blake. "ZEUS & AGAMEMNON AT AULIS." İn CLASSICAL JOURNAL, 71 (1976), 328-334.
Vellacott, Philip. THE LOGIC OF TRAGEDY: MORALS AND INTEGRITY IN AESCHYLUS'
ORESTEIA, Duke UP, 1984.
Vidal-Naquer, P. "HUNTING & SACRIFICE IN AESCHYLUS' ORESTEIA." in TRAGEDY AND MYTH IN ANCIENT GREECE, NY, Zone Books, 1990.
Winnington-Ingram, R. P. Studies in Aeschylus, Cambridge UP, 1983.
Zeitlin, Froma I. "The Dynamics of Misogyny: Myth and Myth-making in the Oresteia." Arethusa 11 (1978)
Zeitlin, Froma I. "Under the Sign of the Shield: Semiotics and Aeschylus' Seven Against Thebes". Filologia e Critica. Roma: Edizioni dell' Ateneo, 1982.

Yayınevimizin Yayımladığı
ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI

Eski Yunan Tragedyaları 1
Aiskhülos / *Persler* - Sofokles / *Antigone*
Çeviren: Güngör Dilmen

Eski Yunan Tragedyaları 2
Euripides / *Bakkhalar* (Çev. Güngör Dilmen)

Eski Yunan Tragedyaları 3
Sofokles / *Kral Oidipus* (Çev. Bedrettin Tuncel)

Eski Yunan Tragedyaları 4
Euripides / *Medea* (Çev. Metin Balay)

Eski Yunan Tragedyaları 5
Euripides / *Troyalı Kadınlar* (Çev. Yılmaz Onay)

Eski Yunan Tragedyaları 6
Euripides / *Elektra* (Çev. Yılmaz Onay)

Eski Yunan Tragedyaları 7
Sofokles / *Filoktetes* (Çev. Şükran Yücel)

Eski Yunan Tragedyaları 8
Sofokles / *Aias - Elektra* (Çev. Furkan Akderin)

*****

ESKİ YUNAN KOMEDYALARI

Eski Yunan Komedyaları 1
Menandros / *Huysuz Adam* (Çev. Candan Şentuna)

Eski Yunan Komedyaları 2
Aristofanes / *Barış* (Çev. Yılmaz Onay)

MİTOS-BOYUT TİYATRO YAYINLARI

Tiyatro / Kültür Dizisi

01. BİR AVUÇ ALKIŞ (Anılar) /Mücap Ofluoğlu
02. TİYATRO KAVRAMLARI SÖZLÜ/ Ü/ Aziz Çalışlar
03. TİYATRO ADAMLARI SÖZLÜ/ Ü/Haz. Aziz Çalışlar
04. TİYATRO İÇİN KÜÇÜK ORGANON / Bertolt Brecht
05. 20. YÜZYILDA TİYATRO/ Haz.: Aziz Çalışlar
06. TİYATRO OYUNLARI SÖZLÜ/ Ü-Cilt I(Dünya Tiy.) Haz. Aziz Çalışlar
07. SHAKESPEARE SÖZLÜ/ Ü / Haz. Aziz Çalışlar
08. OYUNCULUK ELKİTABI /Gerhard Ebert
09. TİYATRO ÇALIŞMASI /Bertolt Brecht
10. TİYATRO OYUNLARI SÖZLÜ/ Ü. Cilt 2 (Türk Tiy.) Haz. Aziz Çalışlar
11. REJİ DEFTERİ (Üç Kız Kardeş) /K. Stanislavski
12. İNSANCA BİR TİYATRO/ Giorgio Strehler
13. GECENİN MASKESİ /Özdemir Nutku
14. ÇEHOV ve MOSKOVA SANAT TİYATROSU / Konstantin Stanislavski
15. TİYATRODA DÜŞÜNSELLİK/Zehra İpşiroğlu
16. DÜNYA BİR SAHNEDİR/Mücap Ofluoğlu
17. BALE SÖZLÜ/ Ü/G. Grant
18. HALK TİYATROSU ve DARİO FO /Metin Balay
19. UYUMSUZ TİYATRODA GERÇEKÇİLİK/Zehra İpşiroğlu
20. YÖNETMEN PETER STEİN / Aziz Çalışlar
21. ÇA/ DAŞ TİYATRO ve DRAMATURGİ /Esen Çamurdan
22. OYUNCULUK SANATI . I/ Toby Cole
23. TİYATRO DEVRİM ve MEYERHOLD / Ali Berktay
24. KUTSAL ATEŞ / Juri Liubimov
25. ÇAĞDAŞ TÜRK TIYATROSUNDAN ON YAZAR / Ayşegül Yüksel
26. 2000'Lİ YILLARA DO/ RU TİYATRO / Zehra İpşiroğlu
27. BRECHT'İ ANIMSAMAK / Hans Mayer
28. ARADI/ IMIZ TİYATRO / Ahmet Cemal
29. ELEŞTİRİNİN ELEŞTİRİSİ / Zehra İpşiroğlu
30. OYUN YAZMAK / Steve Gooch
31. CUMHURİYETİ'İN 75. YILINDA TÜRK TİYATROSU /S. Şener-A.Yüksel
32. ÇA/ DAŞIMIZ SHAKESPEARE / Jan Kott
33. OYUN YAZARLI/ I / Hülya Nutku
34. ÇOCUK TİYATROSU / Nihal Kuyumcu
35. NASIL OYNANMALI / Jean Genet
36. SAHNEDEN İZDÜŞÜMLER / Ayşegül Yüksel
37. TİYATRO YAZILARI / Dikmen Gürün
38. COMMEDİA dell'ARTE / John Rudlin
39. DÜNYA TİYATRO TARİHİ / Özdemir Nutku
40. PANDOMİMİN ANATOMİSİ /Alke Gerber
41. TİYATRODA DEVRİM /Zehra İpşiroğlu
42. 100 MONOLOG (Yabancı O.) Cilt I /Haz.: T. Yılmaz Öğüt
43. 100 MONOLOG (Türk Oy. Cilt 2 /Haz.: T. Yılmaz Öğüt
44. Oyun Sanatbilimi DRAMATURGİ /Hülya Nutku
45. HİÇKIRMAKLA HAYKIRMAK ARASI /Esen Çamurdan
46. ÇA/ DAŞ TİYATROMUZDA GELENEKSELLİK/ Yavuz Pekman
47. ELVEDA DÜNYA MERHABA KÂİNAT(Memet Baydur) Haz. S. Şener -...
48. SAHNEDE ELLİ SENE /Ahmet Fehim
49. 100 MONOLOG (Yeni Oyunlar-Genç Yazarlar) C. 3/T. Yılmaz Öğüt
50. 100 MONOLOG (Antik ve Klasik Oy.) C. 4 / T. Yılmaz Öğüt
51. DRAM SANATı / Sevda Şener
52. SAÇMANıN TIYATROSU / Abdüllatif Acarlıoğlu
53. TIYATRO OYUNLARı SÖZLÜ/ Ü CILT 3 (Dünya Tiy.) Haz. Ayşe Selen
54. SAÇMALARLA GERÇEKLER (Eleştiriler) / Nursen Karas
55. SUYA YAZI YAZANLAR / Mücap Ofluoğlu.
55a. TİYATRO TARİHİ / Memet Fuat (MSM Yayınları)
56. VASIF ÖNGÖREN'in TİYATRO DÜNYASI / Doç. Erbil Göktaş

57. TİYATRODAN GÖSTERİ SANATLARINA / Ali H. Neyzi
58. DO/ AÇLAMA / Gerhard Ebert
59. 100 DİYALOG (Türk Oyunları) / Haz. T. Yılmaz Öğüt
60. ŞİDDET ile OYNAMAK (Türk Tiyatrosunda Şiddet) / Esen Çamurdan
61. ÇOCUKLAR İÇİN TİYATRO / Wolfgang Schneider
62. SAHNE TOZU (Tiyatro Yazıları) / Esen Özman
63. EPİK TİYATRO / Marianne Kesting
64. ULUSAL TİYATRO ve ULUS DEVLET / Coşkun Irmak
65. TİYATRO NEDİR / Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu
66. AYNADA (Tiyatro Anıları) / Mücap Ofluoğlu
67. 20. YÜZYIL TİYATROSUNDA ESTETİK DÜŞÜNCE / N. Uğur Özüaydın
68. ANTİK YUNAN TRAGEDYALARI / Joachim Latacz
69. BRECT'LE HAVANA'DA / Manfred Wekwerth
70. 100 DİYALOG Cilt 2 (Yabancı Oyunlar) / T. Yılmaz Öğüt
71. OYUNCULU/ UN FELSEFESİ / Müjdat Gezen
72. ANTIK TRAGEDYALAR ve ÇAĞDAŞ YORUMLARı / Jan Kott
73. SEYİR DEFTERİ (Oyun Eleştirileri) / Hasan Anamur
74. ÇOCUK TIYATROSU MU DEDINIZ / Nihal Kuyumcu
75. AHMET VEFİK PAŞA ve MOLİERE ÇEVİRİLERİ / Atila Tolun
76. AKTÖRLÜK SANATI / Stella Adler
77. HAYAT A/ ACINDA TAVUS KUŞLARI / Atila Alpöge
78. DE/ İŞEN TİYATRO / Cevat Çapan
79. YÖNETMEN / Turgut Denizer
80. TİYATRODA KÜLTÜRLER ARASI ETKİLEŞİM / Zehra İpşiroğlu
81. KÖY SEYİRLİK OYUNLARI / Nurhan Tekerek
82. ASYA KUKLA TİYATROSU / J. Tilakasiri
83. POETİKA / Aristoteles
84. OYUNCULUK SINAVLARA HAZIRLIK KILAVUZU/Cengiz Toraman
85. GÖRSEL SANATLARDA IŞIKLAMA TASARIMI / Abdullah Uyan
86. TİYATRO ve ÇOCUK / Moses Goldberg
86A. ANKARA SANAT TİYATROSU 45. YILI Kitabı/AST
87. DÜNYA TİYATROSU TARİHİ Cilt 2 / Prof. Özdemir Nutku
88. MERKEZE DÖNMEK / Aslıhan Ünlü
89. TÜRK SAHNELERİNDEN İZLENİMLER (Oyun Eleştirileri) /
90. BİR AKTÖRÜN SERÜVENLERİ / Yaman Tüzcet
91. DERLEME TİYATRO SÖZLÜ/ Ü / Turgut Erim
92 SURATINA TİYATRO (In-Yer-Face) / Aleks Sierz

BERTOLT BRECHT KÜLLİYATI / BÜTÜN OYUNLARI

(Yayınlanmış olanlar)

Cilt 1 İncil/ Baal(1919)/Baal (1922)/ Baal'in Yaşam öyküsü/ Gecede Trampet Sesleri/ Düğün/ Şeytan Kovma/ Maranlıkta Işık/ Balık Avı / Ova

Cilt 2 Vahşi Ormanda / Kentlerin Vahşi Ormanında / İngiliz Kralı II. Eduard'ın Yaşamı / Adam Adamdır (1926) / Adam Adamdır (1938)

Cilt 3 Üç Kuruşluk Opera/ Mahagonny / Mahagonny Kentinin Yükselişi ve Düşüşü / Lindberghlerin Uçuşu /Anlaşma Üzerine Baden Öğreti Oyunu / Evet Diyen/Evet Diyen. Hayır Diyen/Önlem (1930)/Önlem (1931)

Cilt 4 Mezbahaların Kutsal Johanna'sı/Kuraldışı ve Kural/Ana(1933)/Ana (1938)

Cilt 5 Sivri Kafalılar Yuvarlak Kafalılar / Yuvarlak Kafalılar Sivri Kafalılar

Cilt 6 Küçük Burjuvanın Yedi Ölümcül Günahı / Horasyalılar Kuriasyalılar / Carrar Ananın Silahları/ III. Reich'ın Korku ve Sefaleti

Cilt 7 Galilei'nin Yaşamı (1938/39) / Gelileo (Amerika Metni) / Galilei'nin Yaşamı (55/56) / Dansen/ Demirin Fiyatı Nedir

Cilt 8 Cesaret Ana ve Çocukları)/ Lukullus'un Sorgulanması (1940) / Lukullus'un Sorgulanması (1951) / Lukullus'un Mahkûmiyeti /Sezuan'ın İyi İnsanı

Cilt 9 Puntila Ağa ve Uşağı Matti / Urturo Ui'nin Yükselişi / Simone Machard'ın Düşleri

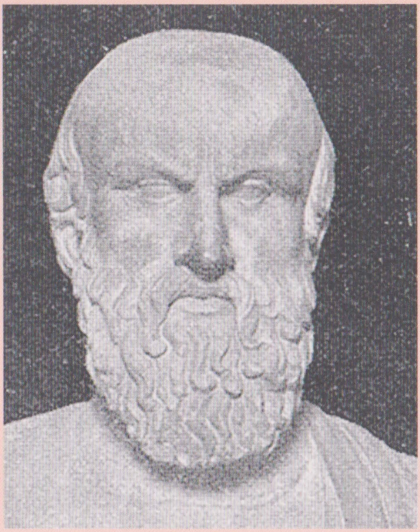
Cilt 10 Schweyk / Malfi Düşesi

Cilt 11 Kafkas Tebeşir Dairesi / Sofokles'in Antigone'si

BERTOLT BRECHT / Bütün Şiirleri(Yayınlanmış olan) **Cilt 2**

OYUN DİZİSİ

298. **Boris VIAN** / *Yeni Başlayanlar İçin Kasaplık*
299. **Tülin TANKUT** / Toplu Oyunları 1 *Kız Doğdu / Kızkulesi*
300. **Zeynep KAÇAR** / Toplu Oy. 2 *Sahici İnsanlar-P. Ö./ Böyle Bir Aşk Masalı*
301. **Carlo GOLDONI** / *İki Efendinin Uşağı*
302. **Federico Garcia LORCA**/ Toplu Oyunları 2
303. **Mitos-Boyut** / YARIŞMA OYUNLARI 3 (2008) 5 Oyun
304. **Raymond RADIGUET** / *Pelikanlar*
305. **Andrzej SARAMONOWICZ** /*Testosteron*
306. **J. Sanchis SİNİSTERA** /Toplu Oyunları 1 *Ay, Carmela / Leningrad Kuşatması*
307. **Cuma BOYNUKARA** / *Görüldü*
308. **Boris VIAN** / *İmparatorluk Kuranlar*
309. **Feyzullah ARSLAN** / *Yarınlara Geç Kalmadan*
310. **MOLİÈRE** / *İnsandan Kaçan*
311. **Ali Kemal TUT** / Toplu Oyunları 1 *Çukur / Cehenneme Git*
312. **Kristof MAGNUSSON** / Genç Alman Yazarları 6 *Erkek Parkı*
313. **Tuncer CÜCENO/ LU** / *Mustafam Kemalim*
314. **Funda ÖZŞENER** / *Kayalıklar Meryemi*
315. **Duygu ERGUN** / *Barbara'nın Doğumu*
316. **Mert KARABEY** / *Kumsal*
317. **Haşmet ZEYBEK** / *Theodora*
318. **Okday KORUNAN** / Toplu Oyunları 2 *33. Kurşun / Portakal*
319. **Nick Rongjun YU**/Toplu Oy. 1 *Parfüm / www.com / Yalanın Ardındaki*
320. **BELÇİKA OYUNLARI 2** *Arındırma / Gece Sempozyumu*
321. **Ülkü AYVAZ** / Toplu Oyunları 2 *Troya'yı Özlüyorum / 8 Kısa Oyun*
322. *Behiç AK/Toplu Oy.2 Küçülecek Yer Kalmadı / Benim Küçük Küresel Köyüm*
323. **Nebojsa BRADİC** / *Derviş ve Ölüm / Kale*
324. **Tuncer .CÜCENOĞLU**/Toplu Oy. 4 *Che Guevara/Tiyatrocular/Ah Bir Yoksul Olsam*
325. **Boris VIAN** / *Generallerin Beş Çayı*
326. **Fitzgerald KUSZ** / Çağdaş Alman Ya ve zarları *Dullar*
327. **MACHİAVELLİ** / Latin Tragedyaları 1 *Adamotu*
328. **Pierre CORNEILLE** / *Le Cid*
329. **L. PIRANDELLO**/Toplu Oy. 1 *Altı Kişi Yazarını Arıyor/Liola /Ağzı Çiçekli Adam/Meslek Belgesi*
330. **SENECA** / Antik Latin Tragedyaları 1 / *Medeia*
331. **Carlo GOLDONİ** / *Kahvehane*
332. **ARİSTOFANES** / *Barış*
333. **Erol TOY** / Toplu Oyunları 1 *Meddah / İpteki / Kadınlar Matinesi*
334. **Ahmet ÖNEL** / Toplu Oyunları 1 *Yüzleşme Oyunu / Erteleme Oyunu / Kaçma Oyunu*
335. **Ayşe SELEN-Şehsuvar AKTAŞ-Çetin SARIKARTAL** Tiyatrotem Oyunları *Lahana Sarma / Böyle Devam Edemeyiz / Nasıl Anlatsak Şunu / Âlem Buysa Kral Übü / III. Riçrd Faciası / Tartüf Bey*
336. **Müjdat GEZEN** / *Sınıf Bunadı*
337. **Mert KARABEY** / *Baskınlar ve Düşler ya da Her Hayat Bir Kıştır*
338. **Erhan GÖKGÜCÜ** / *Profesör Nebulus ya da Bilimin Tehlikesi*
339. **Carlo GOLDONI** / *Becerikli Dul*
340. **Vala THORSDOTTIR** / *Mutfak Söyleşileri*
341. **Semih ÇELENK** / *Heccav ya da Şair Eşref'in Esrarengiz Macerası*
342. **MİTOS-BOYUT** / 4. YARIŞMA OYUNLARI (2009)
343. **Duşan KOVAÇEVİC** / *İntiharın Genel Provası*
344. **Dinçer SÜMER** / *Ortakçılar*
345. **TERENTİUS** / Latin Komedyaları 2 *Hadım Ağası/ Phormio / Kendinin Celladı*
346. **Jean-Luc LAGARCE** / Toplu Oy.1 *Evdeydim ve... / Alt Tarafı Dünyanın Sonu*
347. **Georg BÜCHNER** / *Woyzeck*
348. **F. Garcia LORCA** / Toplu Oy. 3 *Don Cristobita ile Dona Rosita'nın Acıklı Güldürüsü Mariana Pineda*
349. **Robert GREENE** / *Türk Hükümdarı Selim*
350. **Victor HUGO** / *Hernani*
351. **SOFOKLES** / Eski Yunan Tragedyaları 8 *Aias / Elektra*
352. **Ahmet Kutsi TECER** / Bütün Oyunları 1 *Köşebaşı / Satılık Ev /B ir Pazar Günü*

İnadın ve başkaldırının tragedyası olan
Zincire Vurulmuş Prometheus,
bütün koşulları ve sorunlarıyla insanlık dramını yansıtır.
Prometheus insanın temsilcisidir;
içinde çırpındığı olaylar da, günümüzün deyimiyle
'politik' diye nitelenebilecek
insan toplumlarına özgü olaylardır.
Prometheus, ateşi tanrılardan çalıp, insanlara vererek,
onların kurmuş olduğu düzene karşı gelmiştir.
Zincire Vurulmuş Prometheus,
tragedyanın gelişiminde
belirleyici kilometre taşlarından biri olmuştur.

ISBN 978975778547-4

THG
0842145
CON

Kapak Tasarımı: Mengü Ertel